

DE OORLOG, 22 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27824]

[Dinsdag 22 September 1914]

Inhoudsopgave 22 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27824]	1
DE OORLOG	2
Op het Westelijk oorlogstooneel.	3
De strijd in Noord-Frankrijk.	3
De kathedraal van Rheims gebombardeerd.	3
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	3
In Galicië.	3
Op Zee.	3
De jongste zeegevechten.	3
DUITSCHLAND.	3
De vredesgeruchten.	3
De Duitschers te Brussel.	4
Duitsche gewonden te Bordeaux.	4
Het Fransch in den ban.	4
Een onderscheiding.	4
Een ontsnapt krijgsgevangene.	4
Een onderschepte order.	4
De Duitsche vloot.	4
Krijgsgevangenen.	5
BELGIË.	5
De verwoesting van Leuven.	5
OOSTENRIJK.	5
Een Engelsche mededeeling.	5
Nederland en de oorlog.	5
Lichting 1915.	5
De "Automaat" vergaan?	6
Belangen van vluchtelingen.	6
Voor de vluchtelingen.	6
Toevluchtsoord.	6
Veldpredikers.	6
Uit Maastricht.	6
BINNENLAND.	7
Redding van schipbreukelingen.	7
De gewonden te Maastricht.	7
Op het Westelijk oorlogstooneel.	8
Duitsch legerbericht.	8
ZUID-AFRIKA.	8
De Zuid-Afrikaansche Unie en Engeland.	8
HAVEN VAN ARCHANGEL.	8
OCEAN.	8
Uit Duitschland.	8
Uit de Duitsche industrie.	9
Staking van Betaling.	9
Turksche Schatkistbiljetten.	9
Het Fransche Moratorium.	9
International Steam Pump Company.	9
De Oostenrijksch-Hongaarsche Bank.	10
Uit de Vereenigde Staten.	10
Lijkverbranding.	10
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27824]	10
DE OORLOG	11
De algemeene toestand.	11
Op het Westelijk oorlogstooneel.	12
De slag aan de Aisne.	12
De Duitschers in Frankrijk.	12
De strijd in Frankrijk.	12
De beschieting van Reims.	12
In het oorlogsland.	12
Op het slagveld.	13
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	14

De Russen in Galicië.	14
Op Zee.	14
De jongste zeegevechten. De "Emden".	14
Een schout-bij-nacht teruggeroepen.	14
Engelsche onderzee-boot gezonken.	15
Een Japansche torpedoboot vernield.	15
BELGIË.	15
In en om Luik. V.	15
Waarom de Engelsche vloot nog niet aanvalt.	17
DUITSCHLAND.	17
Bij de gewonden. - De oorlogsleening.	17
Maximum-prijzen voor graan.	19
Geschenken voor het leger.	19
Van het oostelijk slagveld.	19
Vliegers in het vuur.	20
De Duitsche scheepvaart.	20
FRANKRIJK.	20
De verwoestingen te Reims.	20
Rondom den strijd.	21
Paul Bourget.	21
De reiniging van het slagveld.	21
De Turco's.	21
ENGELAND.	21
Werkloosheid in Engeland.	21
Een rede van Churchill.	21
De sterkte van het Engelsche expeditiekorps.	22
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	22
De toestand in Galicië.	22
RUSLAND.	22
Een Russisch Zwartboek.	22
BALKAN-STATEN.	22
Bulgarije en Rusland.	22
ROEMENIË.	23
De stemming in Roemenië.	23
ZUID-AFRIKA.	23
Een briefwisseling.	23
Generaal Beyers.	23
Laatste Berichten.	23
De bom te Maastricht.	23
National Railways of Mexico.	24
Nederland en de Oorlog.	24
De spoorwegen en de mobilisatie.	24
Goede Nederlanders.	25
Een bom in Maastricht geworpen.	26
Nederlandsche schepen.	26
De Nederlandsche regeering en de suikermarkt.	26
Een koninklijke gift.	26
Beurswet.	26
Schadevergoedingen.	26
De bloembollenhandel.	26
ONDER DE STREEP.	26
Bij den weg.	26
Wetenswaardigheden.	27
De stad Reims.	27
BEURS EN NIJVERHEID.	28
Suiker-uitvoer naar Engeland.	28
Heropening van Australische beurzen.	28
Uit de Vereenigde Staten.	28

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

10 **De strijd in Noord-Frankrijk. - De Duitsche vloot. - Een onderschepte order. - De verwoesting van Leuven.**

Op het Westelijk oorlogstooneel.

De strijd in Noord-Frankrijk.

15 Over de krijgsverrichtingen deelt het Fransche gezantschap te 's-Gravenhage mede. De
16 strijd duurt over het geheele front zonder belangrijke wijziging voort. 1o. Op den
17 rechteroever van de Oise, hebben wij op het eind van den dag de linie Ressons-Sar-
18 Mahz naar Ribeevure bezet. 2o. Tusschen de Oise en Craonne is de toestand
19 onveranderd. Wij hebben een vaandel veroverd. 3o. Tusschen Craonne en Reims heeft de
20 vijand ons krachtig aangevallen, doch werd teruggeslagen. De beschieten van Reims
21 duurt voort; de kathedraal ligt in puin, 4o. In Champagne bezetten, wij Souain en
22 Melzicourt. 5o. Op onze rechtervleugel geen veranderingen.

25 PARIJS, 21 Sept. (Reuter.) (Communiqué van 3 uur van den linkervleugel op den
26 rechteroever der Oise). Wij zijn voortgerukt tot de hoogten van Lassigny ten westen
27 van Noyon. Ten Oosten van de Oise en ten noorden van de Aisne betoonen de Duitschers
28 weder grootere activiteit. Er zijn hevige gevechten geleverd, waarin zelfs bajonet-
29 charges werden gemaakt, in de buurt van Craonne. De vijand werd overal met
30 aanzienlijke verliezen teruggeslagen. Rondom Reims heeft de vijand geen enkelen
31 infanterie-aanval gedaan, maar zich beperkt tot het beschieten van ons front met
32 zwaar geschut. In het centrum, in Champagne en de westzijde van Argonne namen wij
33 behalve Souain, Mesmil les Hurlus en Lassignes. In Woëvre houdt de vijand nog steeds
34 stand in de streek van Thiancourt en werd Hasson Chattel door hem beschoten. Van den
35 rechtervleugel in Lotharingen en de Vogezen valt geen nieuws te melden. De Duitschers
36 versterken zich aan de zijde van Delme en ten zuiden van Château Salins.

De kathedraal van Rheims gebombardeerd.

37 LONDEN, 21 Sept. (Reuter.) De Engelsche bladen vinden geen uitdrukking sterk genoeg
38 om uiting te geven aan de verontwaardiging over de verwoesting van de kathedraal van
39 Rheims, een "misdaad" volgens deze bladen die zelfs die van Leuven overtreft. Zij
40 verklaren dat zulke daden niet alleen de bondgenooten raken, maar ook alle volken die
41 de christelijke beschaving niet onder golven der barbaarsheid willen zien
42 ondergaan. Het gebeurde te Rheims vindt ook bespreking in de Italiaansche pers. De
43 "Giornale d'Italia" zegt dat de Duitschers, door oorlogsopwinding buiten zich zelfen,
44 geweld met kracht verwarren. De Amerikaansche bladen leveren gelijksoortige
45 commentaren.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

In Galicië.

50 PETROGRAD, 21 Sept. (Reuter.) De Oostenrijksche cavalerie is tengevolge van de
51 jongste gevechten geheel en al gedesorganiseerd. Het treinenverkeer tusschen
52 Voltchirk en Lemberg is door de Russen hersteld. De gouverneur van Cernowitz laat
53 gratis levensmiddelen verdeelen onder de geteisterde bevolking. Vluchtelingen uit de
54 provincie Boekowina worden ondersteund.

Op Zee.

De jongste zeegevechten.

57 BERLIJN, 21 Sept. (W. B.) Naar aanleiding van de mededeeling van de Engelsche
58 Admiraliteit van 20 dezer omtrent zeegevechten wordt in het "Berl. Tagebl." van
59 bevoegde zijde erop gewezen, dat de "Möwe", die bij Dar-es-Salaam werd vernield, geen
60 in den oorlog bruikbare kanonneerboot, maar een opnemingsvaartuig was, dat bij het
61 uitbreken van den oorlog buiten dienst was gesteld. De Engelsche kleine kruiser
62 "Pegasus" was met acht 10 c.M. kanonnen gewapend, de Deutsche kleine kruiser, die hem
63 vernielde, eveneens. De hulpkruiser "Cap Trafalgar". is op 14 dezer in een zwaren
64 strijd met den Engelschen hulpkruiser "Carmania" te gronde gegaan. De bezetting is
65 gered door het Deutsche schip "Eleonore Woermann".

DUI TSCHLAND.

De vredesgeruchten.

70 Uit Berlijn wordt ons meegedeeld, nadat in dit telegram de Amerikaansche
71 vredesberichten onjuist zijn genoemd, dat de Rijkskanselier op 6 September uit het
72 hoofdkwartier aan een Rijksdagafgevaardigde schreef: "onder alle omstandigheden
73 moeten wij volharden totdat de Deutsche toekomst volledig verzekerd is," en dat de
74 chef van den generalen staf, von Moltke, op 7 September aan denzelfden afgevaardigde
75 schreef: "Na beëindiging van den oorlog moet ons vaderland een vrede verkrijgen in
76 overeenstemming met de voorbeeldeloze offers, die het geheele volk in zeldzame
77 eendracht heeft aanvaard, een vrede die in afzienbaren tijd niet meer door een vijand
78 kan worden verstoord."

80 **De Duitschers te Brussel.**

BERLIJN, 21 Sept. (W. B.) Officieel wordt uit Brussel gemeld: De in het buitenland verspreide berichten dat Brussel door de Duitsche troepen ontruimd is, zijn onjuist. Eveneens is onjuist de bewering, dat de Duitsche bevelhebber de aanstaande ontruiming der stad aankondigde.

85

Duitsche gewonden te Bordeaux.

BERLIJN, 21 Sept. (W. B.) De "Berl. Zeitung a. Mittag" deelt mede dat de "Corriere d'Italia" uit Bordeaux van 19 Sept. een telegram ontving, meldend dat in twee hospitalen te Bordeaux 2000 Duitsche gewonden liggen uit de slagen bij de Marne. Hun verzorging zou veel te wenschen laten. De meeste liggen nog in hun grijze uniformen. Het aantal aan wondontsteking lijdenden zou zeer groot zijn.

90

Het Fransch in den ban.

Fransche woorden zijn tegenwoordig in Duitschland in den ban. Zoo is het "Hôtel de France" te Berlijn verdoopt in "Markgrafenhof".

95

Een onderscheiding.

SCHWERIN, 21 Sept. (W. B.) De Keizer heeft den groothertog van Mecklenburg-Schwerin het ijzeren kruis verleend.

100

Een ontsnapt krijgsgevangene.

BERLIJN, 21 Sept. (W. B.) (Officieel.) In den nacht van 19 op 20 Sept. is majoor Charles Alice Yate van het regiment Yorkshire Light Infantry uit de krijgsgevangenschap te Torgau ontsnapt. Yate is de Engelsche stafofficier, van wien onlangs werd bericht, dat hij desgevraagd niet heeft bestreden, dat aan de Engelsche soldaten dum-dumkogels waren verstrekt.

105

Een onderschepte order.

BERLIJN, 21 Sept. (W. B.) (Officieel.) Onderschept draadloos telegram van 25 Aug., 12 uur 's nam. van generaal Pastoroski aan den commandant van het eerste legerkorps. "Ik verzoek u onmiddellijk het volgende over te brengen aan de tweede infanterie-divisie van het 23ste legerkorp. De bevelhebber gelaste, dat een compagnie met een energiek commandant worde uitgezonden met de opdracht zonder mededoogen alle houtvesters dood te schieten. Voor de tegen Martos uitgebrachte beschuldiging is tot dusverre nog geen bewijs bijgebracht. Martos ontkent alle schuld. Het onderzoek wordt voortgezet."

115

De Duitsche vloot.

Toen in het begin van den oorlog het stoutmoedig optreden van eenige Duitsche kruisers bekend werd, zoo schrijft de gepensioneerde Duitsche kapitein ter zee Persius aan het "Berl. Tagebl.", meende men, dat nu ook weldra de groote zeeslag zou volgen, waarin de Duitsche vloot minstens een deel van de Engelsche marine zou vernietigen. Er gebeurde echter niets bijzonders. Kleine gevechten kwamen nu en dan voor, een groote zeeslag echter liet zich wachten. Dat gaf in Duitschland aanleiding tot uitingen van ongeduld en wrevel. Zeer ten onrechte. Bij kalm nadenken moet de Duitscher tot de overtuiging komen, dat bij het groote numerieke verschil tusschen de Engelsche en de Duitsche vloot, zelfs met die van de Entente-mogendheden samen, voor de Duitsche vlootvoogden de grootste voorzichtigheid noodig is en dat zij zich beslist moeten onthouden van al te overmoedig optreden. "Het materieel speelt op zee een veel groter rol dan te land. Wel strijden geen schepen, maar menschen. Maar ook de heldhaftigste, de uitstekendst geoefende en gedisciplin[eerd] bemanning zal de overwinning niet behalen, wanneer zij is aangewezen op te gering materieel.

125

130

Duitschland moet dus zijn groote gevechtseenheden zooveel mogelijk sparen. Er valt niet te voorspellen hoe in den loop van de oorlog de politieke verhoudingen gewijzigd zullen worden. Men moet blijven hopen, dat de Engelsche vloot in de Noordzee op de een of andere wijze verzwakt wordt, zoodat de Duitsche vloot dan met eenige zekerheid kan verwachten, dat de strijd een succes, zal zijn.

135

Engeland volgt eenzelfde politiek. De Britsche Admiraliteit weet, dat in een groote zeeslag een aanzienlijk gedeelte van de Engelsche vloot te loor zal gaan. En zij weet ook, dat het Engelsch prestige in de wereld daardoor ernstig geschokt zou worden."

140

Verder wijst de kapitein op de dikwerf in Duitschland gehoorde meening, dat de Engelsche vloot niet gereed is, dat er geen goede geest heerscht enz. Dat is beslist onjuist. Ieder Duitsch zeeofficier weet, dat de Engelsche matrozen, waarover in Duitschland zoo dikwijls minachtend wordt gesproken, dappere strijders en uitstekende schutters zijn. Bij kalm nadenken zal men dusinzien, dat er geen reden is zich

145 ontevreden te betoonen over de werkeloosheid der vloot. En bovendien is 't onjuist,
dat die werkeloosheid absoluut is. Afgezien van den inspannenden wacht- en
voorbereidingsdienst, zijn een aantal schepen voortdurend op het oorlogspad, zooals
blijkt uit verschillende berichten van aanvallen op vijandelijke schepen. Voor de
vloot in haar geheel is echter op het oogenblik nog strenge zelfbeheersching en
150 geduld noodig. En het publiek moet vertrouwen blijven stellen in het juiste inzicht
van de marine-autoriteiten, die het juiste tijdstip zullen weten te kiezen.

Krijgsgevangenen.

155 Bij de voortdurende wederzijdsche verwijten van wreedheid en barbaarschheid doet het
aangenaam aan ook eens iets te hooren, waaruit blijkt, dat de oorlog toch nog niet
alle menschelijk gevoel bij de strijdenden heeft verstompt. Uit Frankrijk zijn n.l.
volgens den Romeinschen berichtgever van het "Berl. Tagebl." in de Italiaansche
hoofdstad berichten ontvangen, waaruit blijkt, dat tusschen de Duitsche en Fransche
160 gewonden op verschillende plaatsen een kameraadschappelijke, dikwijls zelfs
hartelijke verhouding ontstaat en dat de Franschen de gewonde Duitschers zelfs laten
deelen in de versnaperingen, die hun worden toegezonden. Uit Turijn wordt aan het
bovengenoemde Wad bericht, dat Max Nordau en de Hongaarsche afgevaardigde graaf
Karolyi, die te Parijs waren toen de oorlog uitbrak, met 100 andere Duitschers en
Oostenrijkers in een kazerne te Bordeaux verblijven en dat zij daar een goede
165 behandeling genieten. Mag men de "Evening News" gelooven, dan hebben de
krijgsgevangenen in Engeland het al bijzonder goed. Zij zijn in De Schotsche kampen
geïnterneerd in de officierskwartieren en leiden daar een goed leventje. Zelfs kunnen
zij biljard spelen. Op andere plaatsen kunnen zij muziek maken, lezen en kaartspelen.
De officieren mogen zich naar de naastbijgelegen stad begeven en daar hunne inkoop
170 doen. Zij zijn van geld voorzien, daar zij een soldij genieten al naar hun rang.
Wordt van de gevangenen werk gevorderd, dan ontvangen zij daarvoor betaling en er
worden hun dezelfde rantsoenen toebedeeld als aan de Engelsche soldaten. Brieven en
paketten worden hun vrachtvrij toegezonden, bij [zij] mogen bezoeken ontvangen enz.

175 BELGIË.

De verwoesting van Leuven.

De Belgische Legatie te 's-Gravenhage meldt: Duitsche bladen hebben voor eenige dagen
gepubliceerd een interview met mr. Coenraets, vice-rector van de Universiteit te
Leuven. In den loop van dit gesprek zou deze priester hebben gezegd, dat de inwoners
180 van Leuven op de Duitsche soldaten hadden geschoten en dat hij de schoten van
Belgische geweren onderscheiden had van Duitsche gewerschoten. De Belgische Legatie
spreekt formeel de beweringen van de Duitsche bladen tegen, hetgeen mgr. Coenraets
trouwens zelfs heeft gedaan in onderstaand en brief, dien hij 8 September aan de
"Nieuwe Limburger Koerier" gericht heeft.
185 Aan den Redacteur van: de "Nieuwe Koerier".
Waarde Redacteur.

Uw nummer van 5 Sept. zou de lezers in den waan kunnen brengen, dat volgens mijn
getuigenis Leuvensche burgers op Duitsche soldaten geschoten hebben. U zult mij ten
goede houden dat ik bij dezen openlijk en met nadruk verklaar, in het geheel niet te
190 weten van wie de enkele schoten kwamen, die ik slechts van uit de verte hoorde en die
zeker niet waren gericht op de mij vergezellende soldaten. Van een schieten ook door
slechts één enkelen Leuvenschen burger is mij volstrekt niets bekend.
Hoogachtend:

195 E. Coenraets, Vice-Rector der Leuvensche Hoogeschool.

OOSTENRIJK.

Een Engelsche mededeeling.

LONDEN, 21 Sept. (Reuter's spec. dienst.) De bladen te Weenen bewaren een
veelbeteekenend stilzwijgen over de gevechten in Galicië en Servië en trachten
200 aanmoediging te putten uit het legerbevel, dat na hulde te hebben gebracht aan den
moed der troepen, onomwonden toegeeft, dat zij tengevolge van de groote overmacht der
Russen gedwongen waren de offensieve operaties te staken. Er is een groot tekort aan
geneesheeren en chirurgische benodigdheden. Alle openbare gebouwen te Weenen worden
met spoed tot hospitalen voor de gewonden ingericht. Donderdag zijn nog, duizenden
205 vluchtelingen uit Galicië en Boekowina te Weenen aangekomen.

Nederland en de oorlog.

Lichting 1915.

210 Naar men verneemt, hebben de miliciens van delichting 1915, na de bekrachtiging der
wet, die hun vervroegde oproeping mogelijk maakte, een waarschuwing ontvangen, dat

zij kans hadden vroeger te worden opgeroepen. De toestand is thans echter zoo, dat die kans veel geringer is geworden. Vermoedelijk zullen zij op den gewonen tijd voor het vervullen hunner militaire plichten onder de wapenen moeten komen.

215 **De "Automaat" vergaan?**

Het stoomschip "Automaat" der firma Vermeer en Van den Arend te Rotterdam, dat sinds het begin van den oorlog in den geregelden Grimsby-dienst werd gebracht, vertrok Donderdagmorgen van de vorige week van Grimsby, volgeladen met steenkolen. Van dat stoomschip, dat dus Vrijdag te Rotterdam had kunnen zijn, is tot dusver niets vernomen, zoodat het wellicht slachtoffer van het zware weer is geworden.

Belangen van vluchtelingen.

225 Ingesteld is bij beschikking der ministers van binnenlandsche zaken en oorlog een centrale commissie tot behartiging der belangen van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen, waarin benoemd zijn tot voorzitter F. W. C. H. baron van Tuyll van Serooskerken, voorzitter van het Centraal Bureau voor Vreemdelingenverkeer te Velzen; tot leden de Kamerleden Jhr. mr. Chr. J. M. de Beerenbroek te Maastricht, A. C. A. Van Vuuren te 's-Gravenhage, het oud-Kamerlid J. R. Snoeck Henkemans te Scheveningen; voorts jhr. mr. A. L. J. Melvill van Carnbee te Rijssenburg, A. van Eysden, 230 secretaris van den Nationalen Bond van Vreemdelingenverkeer in Nederland te Utrecht, M. H. G. Th. Fiedeldy Dop, voorzitter van 't "Koggeschip" te Amsterdam, A. Robertson W. Azn., voorzitter der vereeniging voor vreemdelingenverkeer te Rotterdam; E. D. Kits van Heyningen, idem te s-Gravenhage en Scheveningen, en tot secretaris J. J. A. Knoote directeur van het Centraal Bureau voor Vreemdelingenverkeer te 's-Gravenhage.

235 **Voor de vluchtelingen.**

Voor de verloting van kunstwerken ten behoeve van vluchtelingen op Nederlandsch grondgebied, hebben de Nederlandsche kunstenaars nu reeds meer dan 500 kunstwerken afgedaan. Voor elke serie van 50 loten a f0.25 per lot zal één prijs bestemd worden, 240 zoodat het aantal loten ten minste 25.000 zal bedragen. Alsnog worden kunstwerken gaarne ingewacht aan het gebouw Haagsche Kunstkring. Van de prijzen zal een tentoonstelling worden gehouden in de zalen van Pulchri Studio. Het Comité voor de verloting bestaat uit de heeren; Snijder van Wissenkerke, president; J. H. van Mastenbroek, secretaris; Ph. Zilcken, penningmeester.

245 **Toevluchtsoord.**

Te Arnhem is op voorstel van den opperrabbijn, den heer Wagenaar, een toevluchtsoord geopend ten behoeve van uit België gevluchte joden. Reeds is een twintigtal personen opgenomen.

250 **Veldpredikers.**

Namens deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid is in de vergadering van den kerkeraad der Geref. Kerk te 's-Gravenhage, in verband met het verzoek om een tweeden veldprediker vanwege de Geref. Kerken, meegedeeld, dat door De Regeering op 255 geenerlei wijze uitbreiding kan gegeven worden aan het getal veldpredikers. (Stand.)

Uit Maastricht.

Men meldt ons uit Maastricht, d.d. 21 Sept. Hét aanhouden van de passagiersboot der Luik-Maastrichtsche stoombootmaatschappij is een streep door veler rekening. 260 Hedenmorgen stonden een groot aantal Belgen aan de aanlegplaats de komst der boot af te wachten. Doch om 12 uur was nog niets in zicht. Vele Walen, Vrijdagavond hierheen gekomen om Zaterdag hunne inkoop te doen en dan heden weer te vertrekken, zien zich nu den weg afgesneden. Zo kunnen alleen tot Eysden reizen en dan nog zonder al hun gekochte goederen en moeten verder de reis naar Luik te voet afleggen. Ook zoude het 265 niet meer varen der booten voor de grossiers te dezer stede een groote schadepost zijn. Deze toch hebben enorme inkoop gedaan en zouden dan met hun voorraad blijven zitten. De directeur van een expeditiekantoor verzekerde mij, dat hij met zijn 9 paarden in 5 dagen tijd 380,000 K.G. goederen bezorgd had, terwijl er expediteurs zijn, die er 25 paarden op na houden. En elken dag kamen er nog inwoners van de 270 kanten van Luik met geheelen of gedeeltelijken inboedel aan, die hier voor onbepaalden tijd hun tenten opslaan. In de hotels is geen plaats meer te krijgen. Particulieren hebben hun overtollige kamers verhuurd. Als binnen eenige dagen voldaan is aan den oproep van den burgemeester, dat alle particulieren de bij hen inwonende Belgen zouden laten inschrijven bij het Belgische consulaat, zullen we in staat zijn 275 te vermelden hoeveel uitgeweken Belgen hier in onze stad vertoeven. In het consulaat, waar de Belgische consul Schols alleen zijn handteekening nog zet, werken onder den

280 heer Stadler 20 personen. Onder deze zijn de secretaris van Visé en Bassenge, de stationschef van Tongeren, controleurs enz. Elken dag van 10-12 en van 2-4 uur wordt er zitting gehouden en lang vóór den vastgestelden tijd verdringen zich de menschen voor de deur en heeft men de gang in tweeën gedeald, om een in- en een uitgang te hebben. Er zijn verschillende takken van dienst, die elk weer een eigen chef hebben en de geheele administratie werkt prachtig.

BINNENLAND.

285 **Redding van schipbreukelingen.**

Men schrijft ons: Terwijl men in de couranten slechts leest van menschen die elkaar trachten te doden, is het voor uw lezers wellicht aangenaam te vernemen dat er nog pogingen tot redding worden aangewend. De reddingmiddelen van de Noord- en Zuid-Hollandsche Reddingmaatschappij hebben gedurende den laatsten storm op verschillende 290 plaatsen dienst moeten doen. Van de volgende stations kwamen berichten in: Van het eiland Rottum. Hier werden de reddingboot en de motorboot weggeslagen zonder dat men tot nu toe weet waar ze gebleven zijn. Schiermonnikoog. Hier redde de reddingboei de bemanningen van drie schepen, twee tjalken en een vaartuig, te zamen een tiental personen, onder wie vrouwen en kinderen. 295 Ameland. De reddingboot van het station Nes redde hier de bemanning der "Astrea", een Marinevaartuig. Terschelling. De motorreddingboot "Brandaris" trok uit op een strandingsbericht naar de kust van Vlieland (de Zweedsche driemast-schoener "Ocean") kwam bij het schip, doch stootte op een hard voorwerp en komt heden te Amsterdam om het roer te 300 repareren. Vlieland. De bemanning van de "Ocean" werd door de vuurpijl- en nippertoestel gered. Een Noorsch schip strandde op de Vliehors doch sloeg dadelijk uit elkander. Het grootste gedeelte van de bemanning kwam behouden aan wal.

305 **De gewonden te Maastricht.**

Een officier van gezondheid schrijft ons: Ik heb ze gezien, de slachtoffers van den wreeden krijg (thans nog pl.m. 50 in aantal), die door liefderijke handen te Maastricht worden verpleegd en allengs meer of minder valide aan hun familie en aan de maatschappij worden teruggegeven. En al is ons medelijden groot bij het zien van 310 zooveel ellende, er is toch ook reden tot voldoening over de menschlievende wijze, waarop in den tegenwoordigen tijd hulp kan worden geboden. Zie dat sobere noodhospitaal van dr. v. d. Goot, bezichtig ook het lachende, naar de eischen des tijds ingerichte, Calvariënberg van dr. Rombouts! Velen verlaten de ziekenhuizen, thans niet verminkt door amputatie, waar vroeger het mes van den chirurg 315 meedoogenloos zijn onmiskenbare sporen achterliet. Dat is het sprekende en meest domineerende feit van dezen oorlog: het is de triomf der wetenschap! In vroegere oorlogen stonden de geneesheeren dikwijls machteloos en de chirurgen konden hun eigenlijke taak niet vervullen, omdat infectieziekten als typhus en cholera hun stempel op de verpleegplaatsen drukten. Tweemaal zooveel zieken als gewonden vroegen 320 zoo sterk de aandacht, stelden zoo dringende eischen aan de zucht tot lijfsbehoud, dat de verzorging der gekwetsten niet altijd tot haar recht kon komen. Dat was nog het geval in den Russisch-Japanschen, den Transvaal-, ja zelfs in den Balkanoorlog. Hier komt het hooge cultuurstandpunt der West-Europeesche mogendheden op den 325 voorgrond: epidemieën komen niet voor, van infectieziekten wordt zelfs niets vernomen. De volle zorg kan dan ook besteed worden aan de directe slachtoffers van den krijg. De wond- en beenbreukbehandeling zijn geperfectionneerd, tot in de puntjes in orde; zelfs getroffen en met meerdere etterende wonden worden door de munitieuse verzorging voor amputatie behoed. Buitengewone diensten bewijst de Röntgenologie daarbij, die ons thans tot in de 330 geringste bijzonderheden licht verschaft over den aard der verwonding, de plaats van eventueele kogelresten, bloeduitstortingen en verdere inwendige verhoudingen. We leeren het kenmerkend onderscheid kennen tusschen schotwonden, die op verschillende plaatsen de beenderen treffen: kogels die het midden der lange pijpbeenderen (in arm of been) verbrijzelen, geven splinterbreuken, raken ze deze beenderen aan de weekere 335 uiteinden, dan brengen zo veel minder verwoesting teweeg. Inzicht omtrent meerdere quaesties verschaft ons de Röntgenfoto: treedt ettering op, dan is spoedig de boosdoener in den vorm van een kogelrest, en ook nauwkeurig de plaats van het voorwerp vastgesteld. We zagen daarvan een sprekend voorbeeld in een geval, waar uit 340 den hals de looden kogel was verwijderd en niettemin de ettering niet tot staan kwam, het Röntgen-apparaat bracht aan het licht, dat de kogelhuls tegen de halswervelkolom aanlag en de bekwame chirurg zorgde wel, dat aan de storende werkzaamheid van het projectiel een einde kwam. Opheldering wordt op deze wijze ook verkregen over de

hoedanigheid der kogels: duidelijk is gebleken, dat vele verwondingen veroorzaak zijn door z.g. gericocheteerde kogels, d.w.z. door dezulke, waarbij de looden inhoud
345 buiten het omhulsel treedt. Men vindt ze veel na straatgevechten en aan de zijde van beide oorlogvoerende partijen. Het is onjuist, hier te spreken van ongeoorloofd materiaal zooals dum-dumkogels etc.; de vervorming toch wordt ook reeds verklaard door het ketsen der projectielen tegen muren. Zoo brengt de wetenschap licht, waar men vroeger in het diepste duister tastte.

350 Nog meerdere ervaring valt er op te doen. Zoo weten we, dat het meerendeel der schotwonden in den buik tot den dood voert. Maar ook hier geeft de waarneming een verklaring, die van het hoogste gewicht moet worden geacht. Wordt het slachtoffer in nuchteren toestand getroffen, b.v. 's nachts of in den morgenstond en blijft de darm tot onwerkzaamheid gedoemd, dan heeft de getroffene goede reddingskansen, zelfs voor
355 het geval, dat hij gedurende eenigen tijd onbehandeld blijft. Een Engelsch officier van gezondheid deed reeds in den Transvaalschen oorlog deze ervaring op bij zichzelf; deze waarneming is in alle opzichten bevestigd. Een verwonde dient zich dus b.v. van drinken te onthouden. In het ziekenhuis wordt hieraan tegemoet gekomen door z.g. druppelaars, die rectaal de benoodigde hoeveelheid vocht inbrengen zonder dat de
360 patiënt eenig bezwaar daarvan ondervindt. Het haastig operatief ingrijpen in deze gevallen heeft plaats gemaakt voor bedachtzame controle en zorgvuldig wordt uitgezocht, welke gewonden niet op andere wijze te helpen zijn. Gelukkig zagen wij eenige genezen patiënten, die hun redding aan deze individualiseering te danken hebben. Het stemt dankbaar te zien, hoe de man der wetenschap zichtbaar terrein wint!

365 Opvallend was nog, dat dikwijls de bloedvaten gespaard bleven te midden van andere verpletterde weeke deelen; of hier de elasticiteit een rol speelt, dient nog te worden uitgemaakt. Kaakverwondingen ondergaan ook een betere behandeling dan voorheen: kunstige prothesen geven, in vereeniging met de chirurgische plastiek, een eenigszins menschelijk aanzicht weer aan de arme lijdens, die anders op den duur
370 maatschappelijke schipbreukelingen zouden worden als gevolg van hun afzichtelijk uiterlijk. Zoo wordt het leed van den oorlog in menig opzicht door beschaving en wetenschap verzacht.

Laatste Berichten.

375 **Op het Westelijk oorlogstooneel.**
Duitsch legerbericht.

BERLIJN, 21 Sept. (W. B.) (Officieel.) Uit het groote hoofdkwartier. Bij de gevechten van Reims werden de versterkte hoogten van Craonelle veroverd en bij het optreden tegen het brandende Reims werd het plaatsje Betheny genomen. De troepen, die de
380 sperfortenlinie ten zuiden van Verdun aanvallen, hebben zegevierend den ooststrand van de daarvoor gelegen door het 8ste legercorps verdedigde Côte Lorraine overschreden. Een uitval uit het noordoostelijk front van Verdun uit werd afgeslagen. Ten noorden van Toul werden de Fransche troepen in het bivak onverzwakt door artillerie beschoten. Overigens hebben heden op het Fransche oorlogsterrein geen groote
385 gevechten plaats gehad. In België en het oosten is de toestand onveranderd.

ZUID-AFRIKA.

De Zuid-Afrikaansche Unie en Engeland.

390 KAAPSTAD, 21 Sept. (Reuter.) In een buitengewoon druk bezochte meeting te Bethlehem, waar zeer veel aanhangers van Herzog aanwezig was [waren?], werd met overweldigende meerderheid een motie aangenomen tot steun van de regeering in de operaties tegen Duitsch Zuid-West-Afrika.

HAVEN VAN ARCHANGEL.

395 (Londen, 19 Sept.) Nu Archangel voor het oogenblik zulk een beteekenis krijgt als import- en exporthaven, heeft het Russische gouvernement maatregelen genomen om die haven zoo lang mogelijk open te houden. Behalve dat reeds ijsbrekers zijn gerequireerd, zal ook een groot getal sleepbooten in de vaart worden gebracht, ten
400 einde door bestendig heen en weer stoomen het vaarwater schoon te houden.

OCEAN.

405 (Vlie, 21 Sept.) De tuigage en inventaris van het gestrande schip "Ocean" (zie avondblad 19 dezer) wordt geborgen. Bij laag water kan men aan boord komen. Van de lading is nog niets geborgen.

Uit Duitschland.

De omloop aan biljetten der beleeningskassen bedroeg op 31 Augustus M. 242,700,000.

Uit de Deutsche industrie.

410 In Augustus, de mobilisatiemaand, heeft het Rijnsch-Westfaalsche kolensyndicaat slechts een derde van het vastgestelde quantum van de hand kunnen doen. Intusschen is echter de toestand thans aanmerkelijk verbeterd. Opmerkelijk is de buitengewoon scherpe achteruitgang van den cokesafzet, een gevolg van het feit, dat de werkzaamheden bij de hoogovens zijn gestaakt. Het syndicaat besloot het quantum voor 415 October niet vast te stellen. Het Syndicaat besloot voorts voor M. 10 miljoen in te schrijven op de oorlogsleening.

Staking van Betaling.

420 De firma Luigi Battioni & Co. te Ancona, groot-handelaarster in koloniale waren, heeft, volgens de "Fr. Ztg.", hare betalingen gestaakt. Het passief bedraagt Lire 1,775,000 en het actief Lire 790,000.

Turksche Schatkistbiljetten.

425 Van de voor ongeveer een jaar uitgegeven 6% Turksche Schatkistobligatiën zijn de thans vervallen coupons betaald, terwijl de uitgelote obligatiën à pari zijn afgelost.

Het Fransche Moratorium.

430 In de Fransche Staatscourant van 30 Aug. komen twee nieuwe besluiten voor die betrekking hebben op het afgekondigde moratorium. Het eerste besluit betreft de couponbetalingen en de aflossing van obligatiën der departementen, gemeenten, alsmede de volgens Fransch recht opgerichte maatschappijen. Volgens dit besluit kan de terugbetaling van obligatiën en loten, die voor de publicatie van dat besluit of 435 zestig dagen daarna moest plaatshebben, tot na het eindigen der vijandelijkheden worden uitgesteld. De wettelijk voorgeschreven uitlotingen gaan daarentegen ongehinderd verder voort, maar de aflossing kan worden uitgesteld. De uitgelote obligatiën dragen tot de aflossing dezelfde rente als voorheen. Dezelfde bepalingen 440 geiden ook voor de aflossing van aandeelen van maatschappijen, wanneer zulks in de statuten is bepaald. Wanneer verder Fransche maatschappijen niet in staat zijn de rente op de obligatieleningen te betalen, moeten zij daarvan tenminste vijftien dagen te voren aan het bureau van registratie kennis geven. De betaling der coupons kan dan tot na het eindigen der vijandelijkheden worden opgeschort onder bijberekening van 5% rente.

445 **International Steam Pump Company.**

Wij vernemen, dat de Commissie uit het bestuur der Vereeniging voor den Effectenhandel, na ingewonnen inlichtingen omtrent den feitelijken toestand der maatschappij, haar verstrekt door den Nederlandschen vertegenwoordiger in het 450 Amerikaansche comité geen aanleiding gevonden heeft om de vorming aan te bevelen van een Nederlandsch comité naast het reeds bestaande. De commissie gaat daarbij uit van de overweging, dat het Amerikaansche comité door zijne samenstelling uitsluitend de belangen van obligatiehouders vertegenwoordigt; dat reeds een belangrijk deel der obligatiën, ook hier te lande, bij dit comité moet zijn ingeleverd en dat eene krachtige gezamenlijke actie aan alle obligatiehouders in Amerika, Engeland en 455 Nederland onder de bestaande omstandigheden gewenscht schijnt. Overeenkomstig dit advies meent het bestuur van de Vereeniging voor den Effectenhandel, als zoodanig, geene stappen te moeten doen tot vorming van een Nederlandsch Comité. De vertegenwoordiger voor de Nederlandsche belangen in het Amerikaansche Comité heeft zich verbonden om het bestuur van de Vereeniging voor den Effectenhandel in te 460 lichten omtrent de voorstellen tot reorganisatie vóór derzelve publicatie; en den obligatiehouders, die met het gepubliceerde reorganisatievoorstel meenen niet te moeten medegaan, een termijn van minstens 30 dagen na dien der publicatie te Amsterdam te verzekeren, binnen welken zij bevoegd zullen zijn hunne stukken terug te vorderen op de daarvoor vastgestelde voorwaarden.

465 Aan de houders van 5% eerste hypotheek (first lien) Sinking Fund obligatiën der International Steam Pump Company is door de heeren Gebr. Boissevain alhier, in verband met de oproeping tot deponering der obligatiën bij de Associatie-Cassa onder de voorwaarden van het te New-York gevormde beschermingscomité, eene circulaire gericht, waaraan het volgende wordt ontleend: De circulaire vangt aan met de reeds 470 bekende verklaring van het bestuur der maatschappij over de aanstelling van receivers. Vervolgens wordt er op gewezen, dat in een schrijven uit New-York, ontvangen van eene firma, die nauwkeurig met de aangelegenheden der Maatschappij bekend is en in haar bestuur zitting heeft, de mededeeling voorkomt, dat de zaken der maatschappij voor de tien maanden, eindigende 31 Juli l.l., slechts een vermindering

475 aantoonen van 11% vergeleken met dezelfde periode van verleden jaar; alsmede dat de
winst voor hetzelfde tijdvak, niettegenstaande de genoemde vermindering, ongeveer
gelijk gebleven is aan het vorige jaar, dank zij den verlaagden productiekosten. Uit
verdere mededeelingen uit New-York ontvangen, blijkt de noodzakelijkheid om, totdat
480 door eene reorganisatie in de financieele behoeften der Maatschappij op duurzame
wijze kan worden voorzien, onmiddellijke maatregelen te nemen tot opnemng van de
gelden benoodigd om een geregelde voortzetting van het bedrijf en daardoor het behoud
harer relaties en "goodwill" der zaak te verzekeren. Voor deze maatregelen is de
medewerking van den Trustee der obligatieleening, zoowel als van bankiers noodig en
485 deze medewerking is afhankelijk van den steun door obligatiehouders aan het Comité
gegeven. Eveneens is deze steun noodig om de uitoefening van de rechten der
obligatiehouders onder de hypotheekacte, waartoe de eerste etappen reeds door den
Trustee gedaan zijn, krachtig te kunnen doorzetten en om de onderhandelingen met het
Comité voor aandeelhouders, dat zich reeds gevormd heeft, op den juisten voet te
490 kunnen openen. Het is op grond van al het bovenstaande dat het Comité met den meesten
ernst op spoedige inlevering der obligatiën in het belang der houders aandringt. Een
zeer aanzienlijk deel der leening is reeds in Amerika, Engeland en hier te lande bij
de depositarissen van het Comité ingeleverd.
Het Comité, onder voorzitterschap van den heer Sabin, vice-president der Guaranty
Trust Co., Trustee voor de hypotheek der obligatiën, bestaat geheel uit
495 vertegenwoordigers van groote belangen bij de obligatiën. De voorwaarden van
inlevering (Deposit Agreement) bepaalt dat aan obligatiehouders gedurende dertig
dagen na afkondiging van het reorganisatieplan te New-York de gelegenheid zal gegeven
worden, indien zij zich met de bepalingen daarvan niet kunnen vereenigen, hunne
obligatiën terug te trekken op de voorwaarden in het Deposit Agreement vermeld. Van
500 het Comité is de toezegging verkregen dat deze dertig dagen ook onverkort aan
Nederlandsche obligatiehouders zullen gegeven worden te rekenen van den datum der
publicatie van het reorganisatieplan in Nederland. Voor de depotcertificaten, of
voorloopig uit te geven bewijzen, zal de officieele notering bij het bestuur van de
Vereeniging voor den Effectenhandel worden aangevraagd.

505

De Oostenrijksch-Hongaarsche Bank.

Wat het cijfer der in Oostenrijk-Hongarije te creëeren "Darlehenskassenscheine"
betreft, ligt het in de bedoeling in elk der beide Rijkshelften Kr. 600 millioen uit
te geven. De Oostenrijksch-Hongaarsche Bank zal deze biljetten, in tegenstelling met
510 hetgeen in Duitschland is bepaald, niet als gelijkwaardig met goud en als onderpand
voor een drie maal zoo groote uitgifte van bankpapier beschouwen. Alleen zal zij
gerechtigd zijn het bedrag der door haar gehouden Darlehenskassenscheine in aftrek te
brengen bij de berekening van het cijfer der bankbiljetten, waarover "Notensteuer"
moet worden betaald. De rente waartegen voorschotten verleend zullen worden, staat nog
515 niet vast. Als minimumkoers zal vermoedelijk de beleeningsrente der circulatiebank
worden aangenomen. In Hongarije dringen de industrieelen aan op een geleidelijke
inperking van het moratorium en speciaal op het beschikbaar stellen van de benoodigde
gelden voor het bedrijf door de banken, die thans op grond van het moratorium
uitbetaling weigeren.

520

Uit de Vereenigde Staten.

De American Telephone & Telegraph Company deelt mede, dat van haar uitstaande
aandeelen ad \$344.67 millioen op 30 Juni \$12.48 (v. j. \$11.86) millioen werd
gehouden. Bij de Texas Pacific bedroeg het cijfer van het in Europa geplaatste
525 aandeelen-kapitaal \$500,000 bij een totaal uitstaand bedrag van \$38.76 millioen.

OCHTENBLAD. Tweede Blad.

Lijkverbranding.

530 Binnenkort zal voor de rechtbank te Haarlem in hooger beroep worden behandeld de zaak
van dr. Van Lissen De heer eijer, in verband met de quaestie der lijkverbranding. Als
verdediger zal optreden mr. P. Rink, oud-minister van binnenlandsche zaken.

535

DE OORLOG, 22 september 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27824]
[Dinsdag 22 September 1914]

EDITIE VAN 4 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

540

DE OORLOG

De algemeene toestand. — De beschieting van Reims. — Fransche artillerie in de stad. — De slag aan de Aisne. — Brieven en berichten van het oorlogsterrein en uit de oorlogvoerende landen.

545

De algemeene toestand.

Het eerste vredeswoord is ongehoord en onbeantwoord verklonken. Het Duitsche antwoord op de vraag van president Wilson gaf tenminste een vingerwijzing voor de bondgenooten. Dat dit antwoord gegeven werd mag gereedelijk worden aangenomen, ook al is een vrij voorzichtig gestelde Duitsche ontkenning gepubliceerd. Want Duitschland deed geen vredesvoorstellen, maar antwoordde op een Amerikaansch bemiddelingsvoorstel. Een officieel antwoord van andere zijde is daarop niet gegeven, voor zoover wij weten. En eenzaam ligt daar het Duitsche antwoord, dat een zoo goed onderwerp van bespreking had kunnen worden. De "Westm. Gazette" heeft een antwoord gegeven, dat zoo het den geest en de bedoelingen van de Engelsche regeering weergeeft, bestemd is het Duitsche aanbod zoover mogelijk weg te werpen. "Engeland zal nooit toestemmen, dat eenig ander land zich de macht aanmatigt, om willekeurig het politieke stelsel van Europa te wijzigen of te vernietigen, zooals dat door plechtige tractaten is vastgesteld en met goedkeuring der mogendheden is gewaarborgd." In die woorden van Pitt heeft Asquith in zijn redevoering te Edinburg de vaste bedoeling van het Britsche volk weergegeven. Engeland zoekt geen vergrooting of uitbreiding van gebied, het wenscht niet de vernedering van dien vijand, als menschen en individuen, maar wenscht een einde te maken aan de aanmatiging, waartegen reeds Pitt is opgekomen, en den geest die daarmee samengaat. De oorlog wordt niet gevoerd tegen de Duitsche beschaving, maar tegen denkbeelden en idealen, die de beschaving bedreigen. "Wij danken Duitschland veel," zeide Asquith, "voor alles wat het deed ter bevordering van wijsbegeerte, wetenschappen en kunst, maar wij strijden, tegen wat in de laatste dertig jaar van Duitsche zijde is gedaan, voor de ontwikkeling van het militarisme en van de vervaardiging en vermeerdering van vernietigingswerktuigen." Wat Engeland wil heeft Lord Rosebery gezegd: "dit is geen oorlog, die geëindigd kan worden met een verovering, met het winnen van een provincie of met een geldelijk schadeloosstelling. Indien dit mogelijk ware zou onze taak gemakkelijker zijn. Het te een strijd voor de overmacht van beginselen tegenover denkbeelden en methoden, die moeilijk zullen zijn uit te roeien, en die zeker niet zullen worden uitgeroeid door een korten of onbeslisten strijd". Om den strijd te kunnen volhouden tot het einde, zeide Churchill, zijn niet minder dan een millioen Engelsche soldaten noodig; het resultaat is de poging waard en de poging ligt binnen Englands kracht. Het resultaat toch moet zijn "dat Pruisens militaire macht voor altijd wordt verbroken." En Balfour, de vroegere eerste minister, voegde er bij: "Denk erom, dat wij strijden niet alleen voor de veiligheid van ons land, maar voor de vrijheid van de wereld". Wij hooren hier de mogendheid, die de grootste vloot bezit en die meent het uitsluitend recht te hebben om de zee te beheerschen, de mogendheid die den two-power standard voor de marine invoerde, en die het niet alleen tot 2:1, maar zelfs tot 3:1 wilde brengen, opkomen tegen een militaire mogendheid, die kracht zoekt in de ontwikkeling van zijn landleger! Het Engelsche marine-overwicht zou dan blijven bestaan! Engeland wil nu een millioen soldaten bijeenbrengen voor den strijd. Maar dit is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Een millioen menschen zullen wel te vinden zijn voor dienstneming, maar dan zijn het nog geen soldaten. Maatregelen moeten worden genomen om die te oefenen, te wapenen, te kleeden; zelfs als alle wapenfabrieken in Engeland dag en nacht werken, zal het nog heel wat tijd vorderen, voordat van een millioen menschen een leger is gemaakt. Vooral daar de geheele samenstelling van zulk een leger, de bevelvoering, de staven, de officieren, de artillerie en cavalerie niet uit den grond kunnen worden gestampt. Zal wat in Duitschland met groot organisatie-talent in een halve eeuw is tot stand gebracht, in Engeland kunnen worden geïmproviseerd. Over den strijd zelf, die thans gevoerd wordt in Frankrijk, valt zeer weinig te zeggen. Beide partijen staan tegenover elkaar, in sterke stellingen, en wijken geen voet. Hoelang dat nog duren kan? Totdat één der beide legers den moed opgeeft, of door een zeer krachtigen aanval van de andere zijde wordt teruggeslagen. Voorloopig ziet het er niet naar uit, dat dit spoedig gebeuren zal. Inmiddels valt op de beschieting van de stad, en de kathedraal van Reims wel een eenigszins ander licht, dan het protest van de Fransche regeering deed vermoeden: "Zonder eenige reden van militaire noodzaak", zeide dat protest, "beschietsen de Duitschers met hun artillerie de kathedraal van Reims, een heiligdom van onze geschiedenis." Maar de "Times" vermeldt, dat de Franschen die beschieting hebben uitgelokt, door hun artillerie in

605

610 Reims op te stellen en van daar uit de Deutsche stellingen te beschieten. Een telegram uit Berlijn meldt zelfs, dat de Fransche artillerie bij de kathedraal is opgesteld, zoodat het beantwoorden van het vuur door de Deutsche batterijen, onvermijdelijk moest leiden tot het treffen van de kathedraal. Dat dit niet met opzet geschiedde, zegt de "Lokal Anzeiger", blijkt het beste hieruit, dat de Deutsche troepen, toen zij Reims binnenrukten, alles zorgvuldig hebben gespaard. Het had aan de Franschen gelegen de stad – en dus ook de kathedraal – buiten de vuurlinie te houden.

615 **Op het Westelijk oorlogstooneel.
De slag aan de Aisne.**

620 BERLIJN, 21 Sept. (Corr. Norden.) De schijnbare tegenstelling in de 14 dagen geleden berichte ontruiming van Reims door de Franschen en de bezetting der stad door Deutsche troepen met het tegenwoordig bericht omtrent de beschieting der stad door Deutsche troepen wordt van gezaghebbende zijde aldus verklaard: de stad ligt in een keten, die over een uitgestrektheid van 60 K.M. door forten is omgeven. Toen de Deutsche troepen een deel van deze forten hadden bezet, werd de stad door de Franschen ontruimd, daar zij door de Duitschers werd beschoten. Om diezelfde reden kan de stad echter ook niet door de Duitschers worden behouden, zoolang zij niet alle
625 forten bezitten. De troepen trokken zich daarom, nadat zij de stad waren binnengerukt, weder terug.

630 BERLIJN, 21 Sept. (Corr. Norden.) In een conferentie met de pers verklaarde heden de vertegenwoordiger van den grooten generalen staf, dat het beste bewijs voor den vooruitgang van het Deutsche leger kon worden verkregen door de berichten van het hoofdkwartier van 13–20 Sept. in chronologische volgorde naast elkaar te leggen. In het hoofdkwartier twijfelde niemand er aan, dat de Deutsche wapenen ten slotte zouden overwinnen.

635 **De Duitschers in Frankrijk.**

640 LONDEN, 22 Sept. (Reuter's spec. dienst) De "Times" verneemt uit Bordeaux, dat de Duitschers Peronne verlieten en terugtrokken op St. Quentin. Aan de "Daily Tel." wordt uit Boulogne geseind, dat vierhonderd Duitschers Douai opnieuw bezet hebben. De "Times" verneemt uit Parijs, dat volgens drie Amerikanen, die Vrijdag te Reims waren, het bombardement blijkbaar het gevolg is geweest van het feit, dat de Franschen hun artillerie in de stad hadden opgesteld. Toen de Amerikanen de kathedraal bezochten, lagen vier liefdezusters dood op den grond; talrijke vrouwen lagen geknield te bidden voor het beeld van Jeanne d'Arc, dat onbeschadigd was.

645 **De strijd in Frankrijk.**

PARIJS, 21 Sept. (Reuter.) Het communiqué van 11 uur 's avonds luidt: De gevechten zijn vandaag minder hevig. Wij hebben belangrijke vorderingen gemaakt, voornamelijk tusschen Reims en Argonne.

650 **De beschieting van Reims.**

655 LONDEN, 22 Sept. (Reuters bijz. dienst.) Een New-Yorksche architect stelt (in Engelsche bladen) voor een protest te organiseeren van alle kunstliefhebbers der wereld tegen het schandelijk vandalisme van de verwoesting van de kathedraal van Rheims. Een aantal Italiaansche kunstgenootschappen hebben aan de Fransche ambassade te Rome en aan de Deutsche autoriteiten een protest gezonden.

660 LONDEN, 22 Sept. (Eigen Bericht.) De correspondent van de "Daily Mail" te Reims, zegt omtrent de kathedraal dat van de verwoesting van buiten af niet zooveel te zien is dan men verwachtte. De torens en muren staan nog, maar aan de portalen en ingangen is groote schade aangericht. Eén der torens is waarschijnlijk getroffen, oppervlakkig gezien echter schijnt herstel mogelijk. Niet alle aangerichte schade zal echter hersteld kunnen worden. Zoo zijn tal van amberkleurige ruiten vernield in het groote venster ter westzijde. Het inwendige van de kerk vertoont een chaos van puin.

665 **In het oorlogsland.**

670 In de "Daily Chron." van gisterenmorgen vinden we een uitvoerig bericht van den correspondent Perris uit de nabijheid van Reims verzonden. De correspondent meldt omtrent de beschieting van deze stad, dat dit nu al reeds het derde bombardement van de stad is. De eerste beschieting had plaats bij den opmarsch der Duitschers naar het zuiden in het begin van de maand, de tweede toen de Franschen terugkeerden en de derde toon de Duitschers terugtrokken op de forten ten noorden en zich boven de

valley du Visie verschansten. Bij de eerste beschieting was de in Reims aangerichte schade gering, wijl de forten, die in een halven cirkel van noordwest naar zuid-oost op een afstand van ongeveer vier mijlen van de stad liggen, het voornaamste doel der Duitschers waren. Sedert den terugkeer der Franschen echter, nu de strijd een meer hevig karakter heeft aangenomen, is er door geschutvuur belangrijke schade aangericht. De correspondent maakt reeds melding van de gedeeltelijke vernietiging van de kathedraal, die door eenige projectielen waren getroffen, maar zijn bericht is van Vrijdag en de grootste schade schijnt na dien dag te zijn aangericht. Wat hij verder opmerkt omtrent het verlaten van Reims bij den opmarsch der Duitschers, waarbij hij eigenlijk doet uitkomen, dat de forten om Reims toen wel wat meer weerstand hadden kunnen bieden, kunnen we natuurlijk laten rusten, maar vermelding verdient wel wat bij vertelt omtrent Epernay, waar de Duitschers op 4 September binnenkwamen. Eenige van de voornaamste inwoners der stad gingen den Duitschen troepen tegemoet om te onderhandelen over de veiligheid van de stad. De Deutsche bevelhebber stelde toen den maire den eisch, dat 40,000 rations zouden worden geleverd benevens voorraden tabak en champagne. Het was onmogelijk aan deze requisitie te voldoen en toen werd een overeenkomst gesloten. De waarde van de niet geleverde goederen werd op een bedrag van 176,555 francs geschat en deze som werd nu in goud geëischt. Het bedrag werd door den maire en vijf der raadsleden betaald. De heer Chandon van de firma Moët en Chandon, die een Duitsch generaal bij zich ingekwartierd had, beklaagde zich bij dezen over de onbillijkheid van den gestelden eisen. En de generaal erkende deze. Maar nog op andere wijze werd de Deutsche bevelhebber van zijn ongelijk overtuigd. Een geneesheer, die in de stad was gebleven, verklaarde zich bereid de talrijke Deutsche gewonden te helpen, op voorwaarde dat de stad geen leed zou geschieden. En toen de Duitschers zagen welk een zorg aan hun gewonden werd besteed, liet de Deutsche bevelhebber het geld terugbetalen. De gerequireerde voorraden echter werden niet betaald en uit de tabakswinkels en verlaten huizen en winkels is veel weggehaald.

De commandant waarschuwde de gijzelaars, dat inwoners die zich aan aanval op de Deutsche soldaten schuldig maakten, onmiddellijk zouden worden doodgeschoten, 's Avonds brak brand uit in een schuur, waarin vele soldaten onderdak hadden gevonden. Misschien was de brand ontstaan door de eigen zorgeloosheid der soldaten, maar een officier deelde den maire mede, dat als er nog eens brand uitbrak, onverschillig wie er de oorzaak van was, hij en de andere gijzelaars zouden worden gefusilleerd. Te zes uur in den morgen van 5 September vertrokken de Deutsche troepen naar Montmirail, maar drie uren later kwamen nieuwe regimenten de stad binnen. Eenige officieren verlangden een Deutsche vlag gemaakt te hebben en het oog viel voor dat werkje op de dochter van den conciërge van het raadhuis. Het meisje werd hiervoor zoo beangst, dat ze thans in een asyl moet worden verpleegd. Eerst op 9 September begon de terugtocht der Duitschers van Epernay. De inwoners kregen last in hun woningen te blijven, waarschijnlijk opdat ze niet ingelicht zouden worden omtrent den omvang der beweging. Eerst kwamen van de wegen uit het Zuiden groote munitie-convooien de stad binnen en den geheelen nacht duurde de doortocht van troepen, gewonden en transporten voort. Ook den 10den duurde de terugtocht nog voort. Al de wagens in de stad werden gerequireerd voor het vervoer van gewonden. De troepen leken allen uitgeput en hongerig. Op Vrijdagmorgen 11 September trok de laatste afdeeling over de Marne; zij vernielde de spoorweg- en gewone bruggen. In de haast was een convooi van 300 gewonden vergeten, die nu in handen der Franschen vielen. Drie uren na den overtocht der Duitschers over de rivier kwam een afdeeling Fransche chasseurs Epernay binnen, weldra gevolgd door cavalerie- en infanterieregimenten, luide en warm begroet door de bewoners. Weldra was een brug geslagen over de rivier en de strijd op den weg naar Reims begon. Maar de Duitschers hadden hun batterijen op de heuvels reeds in stelling gebracht en de strijd was hier dus hevig. Het ongelukkige land, dat het tooneel van dezen strijd is, wordt natuurlijk gruwelijk verwoest. De correspondent vertelt eenige bijzonderheden over het gevecht in het centrum zuidelijk van Charvas. Te Sompuis werd hevig gevochten en tal van lijken zijn hier gevonden. Het dorp Sommesons is een puinhoop. Haussimont en Vassimont zijn eveneens verwoest. Van Senbarrie zijn nog slechts enkele boerderijen blijven staan, waar Deutsche gewonden worden verpleegd. En deze lijst zal nog langs het uitgestrekte front waar de millioenlegers elkaar bekampen, tot in het oneindige kunnen worden aangevuld.

Op het slagveld.

Aan een correspondent van de "Times" uit Sezanne van 17 Sept. ontleenen wij: Zelfs nu, een geheele week na den slag, slapen nog vele zonen van het Vaterland hun laateten slaap op de open velden en in de loopgraven, waar ze zijn gevallen, of onder de heggen, waarheen ze zijn gekropen na getroffen te zijn door geweerkogel of

granaatscherf, of waar ze beschutting zochten tegen de woeste aanvallen der Turco's, die hun aangeboren handigheid met het mes niet hebben verleerd en in het handgemeen zelfs hun geweren wegwerpen. Duitsche gevangenen worden gebruikt om hun doode kameraden op te zoeken en te begraven en gistermiddag zag ik er zestig met dit gruwelijk werk bezig. Op het grootste deel van het slagveld zijn natuurlijk de dooden begraven, namelijk zij die in het open veld vielen – in de loopgraven, op de plateaux, op de wegen. Maar het bosch is zeer uitgestrekt. Honderden gewonden, Franschen en Duitschers, hebben in deze bosschen toevlucht gezocht en zijn daar bezweken en het is moeilijk de lijken te vinden zoo dik is het kreupelhout. Lange lijnen versche omwoelde aarde boven het stoppel veld wijzen de graven der slachtoffers aan. Enkele van deze graven zijn 150 meter lang en daar de lijken schouder aan schouder zijn geplaatst en dikwijls in lagen op elkaar, kan men eenig denkbeeld krijgen van de slachting in den slag aan de Marne aangericht. Gistermorgen vroeg zag ik een stevigen boerenjongen in het veld bezig met ploegen in de buurt van een half dozijn van die graven. Ongetwijfeld heeft hij het ijzer gedreven over deze naamlooze rustplaatsen. Misschien heeft bij die vermeden, waar een ruw kruis of een versch gesneden tak met driekleurig lint aanduiden dat eenige voeten lager het stoffelijk overschot rust van hen die stierven voor de eer van la patrie en de boeren die naar hun verbrande dorpen terugkeeren brengen daar hun kleine schatting in ruikers en losse bloemen – dahlia's, zonnebloemen en zoetgeurende rozen...

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

760 De Russen in Galicië.

LONDEN, 21 Sept. (Reuter.) De "Morning Post" verneemt uit Petrograd: De toestand in West-Galicië, na een gedurende een week voortgezette vervolging, wordt wat duidelijker. De Oostenrijksche en Duitsche legers zijn na de nederlaag ten westen Lemberg ingesloten binnen een terrein, dat begrensd wordt door de Sanrivier en de Weichsel. De bevolking van Krakau vlucht alreeds.

BERLIJN, 22 Sept. (W. B.) Het "Prager Tageblatt" verneemt, dat volgens betrouwbare berichten uit Galicië, de Russen overall waar zij steden en dorpen bezetten, stelselmatig grof optreden tegen de Joodsche bewoners. De Roetheensche boeren zetten zij op tegen de Joden; Joodsche eigendommen worden, evenals de bezittingen van de, meerendeels gevluchte, Poolsche grondbezitters, aan de Roetheensche boeren gegeven. De gewelddaden tegen de Joden nemen steeds grooter afmetingen aan, waardoor de oproep van den Tsaar "Aan mijn lieve Joden", in een eigenaardig licht komt.

775 Op Zee.

De jongste zeegevechten. De "Emden".

CALCUTTA, 21 Sept, (Reuter's spec. dienst.) De officieren en de bemanning van de Britsche schepen, die door den Duitschen kruiser "Emden" in de Golf van Bengalen tot zinken waren gebracht, zijn hier hedenmiddag aangekomen. Zij spreken met grooten lof over de hoffelijkheid, hun door de Duitsche officieren betoond. De "Emden" is haar tocht begonnen op 10 dezer met het nemen van het stoomschip "Indus", dat zonk nadat de bemanning aan boord van de "Emden" was overgebracht. De Duitschers schoten slecht. Toen de kruiser de Golf inkwam, ving hij alle draadlooze telegrammen op, waarin werd medegedeeld, welke schepen uit de haven vertrokken, hij was derhalve goed ingelicht over de schepen in de Golf. De "Emden" kreeg het stoomschip op 11 dezer in zicht, haalde de bemanning van boord en deed het schip zinken. De "Kabinga" werd genomen in den nacht van 12 Augustus en twee dagen later het stoomschip "Killin". Denzelfden nacht werden nog drie schepen gezien, maar op deze werd geen jacht gemaakt. De "Killin" werd den volgenden ochtend in den grond geboord. Tegen den middag van 12 dezer hielden de Duitschers het stoomschip "Diplomat" aan, dat eveneens tot zinken werd gebracht. Daarna werd het Italiaansch stoomschip "Loredano" achtervolgd en genomen, maar op denzelfden dag weder vrijgelaten. Het bereikte gisteravond Calcutta op haar terugreis en waarschuwde de andere schepen, die teruggingen en zodoende ontsnapten. De officieren van de "Emden" waren in de meening, dat Parijs ingesloten is en dat Britsche dreadnoughts in de Noordzee waren vernietigd. Zij behandelden de gevangenen zeer voorkomend, stonden hun zelfs hun eigen hutten af en verschaften hun het beste voedsel. Toen zij vertrokken, namen zij hartelijk afscheid. Blijkbaar hadden zij weinig hoop ooit uit de Golf te komen. Het binnenloopen te Calcutta is verboden.

800

Een schout-bij-nacht terugeroepen.

De Britsche admiraliteit deelt mede, dat de schout-bij-nacht Troubridge van de Middellandsche Zee-vloot naar Engeland is ontboden. Er zal n.l. een onderzoek worden

805 ingesteld naar de omstandigheden die de ontsnapping van de "Goeben" en de "Breslau" uit de Straat van Messina hebben mogelijk gemaakt.

Engelsche onderzee-boot gezonken.

Volgens een bericht uit Melbourne, afgezonden door schout-bij-nacht Sir George Patey, van de Australische marine, is de onderzeeboot "AE 1", onder commando van den
810 luitenant-ter-zee le kl. Besant, met de geheele bemanning – 34 officieren en matrozen – gezonken. Tevergeefs hebben andere schepen der Australische vloot gezocht, om het wrak te vinden. Het ongeluk moet toe te schrijven zijn aan een ongeluk, daar er in het geheel geen vijand te zien was, en het weder mooi was. De Australische regering betreurt het ongeluk ten zeerste, daar het het eerste is sedert het bestaan der
815 Australische marine. De "AE 1" was een der nieuwste groote onderzeeboten. Het type had een waterverplaatsing van 810 ton. Het aantal paardenkrachten was 1600 en de twee schroeven gaven aan het vaartuig een snelheid van 16 knoop aan de oppervlakte en 9 knoop onder water. De bewapening van dit groote type onderzeeboot bestaat uit vier torpedolanceer-buizen en twee 7.6 c.M.-kanonnen, die, wanneer de boot duikt, in een
820 waterdicht compartiment, verdwijnen. De "AE 1" vertrok in Februari van dit jaar met de "AE 2" naar Australië en beide booten deden met eigen kracht de reis van Portsmouth naar Sydney.

Een Japansche torpedoboot vernield.

825 PEKING via Londen, 21 Sept. (Reuter.) Volgens een bericht uit Bimo heeft een Duitsche kruiser een Japansche torpedoboot in den grond geschoten op de hoogte van Kiautsjau.

BELGIË.

In en om Luik. V.

830 (Van een Maastrichtenaar.) Zondagmiddag ben ik uit Luik gevlucht. Sinds Vrijdagmorgen worden aan de "Kommandantur" geen passen meer afgegeven voor Nederland en toen ik 's ochtends vroeg om de "Erlaubnis" naar Maastricht terug te keeren, luidde het antwoord, dat op hoog bevel en met het oog op Antwerpen de eerste vijf dagen geen
835 passen zouden worden verstrekt. Vermoedelijk willen de Duitsche autoriteiten de verbinding tusschen Luik en Antwerpen via Nederland onmogelijk maken en is tevens Vrijdag in Luik een verbod uitgevaardigd tot het meenemen van brieven. Ook de booten naar en van Maastricht hebben den passagiersdienst gestaakt; gisteren zijn er zelfs booten, geladen met levensmiddelen, aangehouden, doch heden zag ik er te Luik weer
840 aankomen, zoodat het goederenvervoer wel zal doorgaan, al zal de handel allicht last hebben van het onderbroken personenvervoer. Om geen vijf dagen in Luik te moeten blijven hangen, besloot ik naar huis te loopen, want fietsen gaat ook al niet meer: van heden af mogen zonder bijzondere vergunning noch automobielen, noch
845 motocycletten, noch fietsen meer in Luik gebruikt worden. Tot Wandre-brug loopt de electricische tram en daar liet men mij door op vertoon van mijn oude passen. Toen was ik ver genoeg, want het is een klein kunstje, voor wie de streek kent, om verder alle schildwachten te omzeilen. Doch het geluk komt den stoutmoedige steeds te hulp: twee
850 Duitsche auto's met "Schlachtenbumler" reden langs, ik vroeg de inzittenden, of zij "Deutsche Feldpost" wilden meenemen – ik had nog een pak brieven in mijn zak van Maubeuge – en ze waren niet alleen zoo bereidwillig deze over te nemen, maar ook den
855 aanreiker een plaatsje in de auto aan te bieden. Zoo was ik in enkele minuten te Visé, dus halfweg, en toen ik daar door een hoogen landweg tusschen boomgaarden den laatsten post was misgelopen, bevond ik mij na een half uurtje op Nederlandsch grondgebied, waar ik toevallig een auto vond, die me meenam naar Maastricht. De geheele reis had twee uur geduurd en ik had minstens vier dagen en 22 uren
855 geprofiteerd.

De Duitschers worden "lastig" in Luik, wat wel een gevolg zal zijn van den algemeenen toestand, doch ik geloof tevens, dat "die schonen Tage von Aranjuez" voor ons, Nederlandsche reizigers in België, thans voorbij zijn. De Duitsche pers begint te mopperen, dat men de Duitsche journalisten in het "Hauptquartier" gevangen hield,
860 waar ze zoo wat niets te zien kregen en gevoed werden met de spaarzame mededeelingen van den een of anderen kwartiermeester, terwijl hun Hollandsche collega's daarentegen overal voorkomend en welwillend behandeld zijn geworden. Toch ben ik overtuigd, dat het voor Deutschland en de Duitsche internationale positie absoluut niet wenschelijk is, dat men den Nederlandschen journalisten het verder werken in België onmogelijk of
865 buitengewoon moeilijk maakt. De kleine en vrijwel waardelooze indiscreties, die hier en daar begaan zijn en die als een "slip of the pen" van correspondenten en redacties te beschouwen zijn (in de "Düsseldorfer Zeitung" van 15 September zijn enkele aangehaald), staan in geen verhouding tot de waarde van een eerlijken en onafhankelijken inlichtingsdienst der absoluut neutrale Nederlandsche dagbladpers.

870 Wij zeiden vroeger al eens naar aanleiding van de onzinnige geruchten, die in Luik
 liepen, en nog loopen: "de slechtste pers is nog beter dan geen pers", doch voor de
 publieke opinie in de geheele wereld is het oneindig veel beter, dat ze wordt
 voorgelicht door onpartijdige journalisten, op wier gegevens iedereen kan vertrouwen,
 omdat ze *zich in alle opzichten van hun verantwoordelijkheid ten volle bewust zijn*,
 875 dan dat er bij gebrek aan juiste gegevens maar op los gefantaseerd wordt.
 Daarbij: de Deutsche bladen hebben van de correspondenties in het "Algemeen
 Handelsblad" meermalen een dankbaar gebruik gemaakt, om te bewijzen, dat berichten
 uit Belgische of Fransche bron schromelijk overdreven of onjuist waren, doch
 omgekeerd mag deze zelfde Deutsche pers niet direct vuur vatten, wanneer dezerzijds
 880 mededeelingen worden gedaan uit een Belgische bron, die vertrouwen verdient, en die
 voor de Duitschers minder aangenaam klinken. Het is mij bijvoorbeeld steeds een
 vreugde geweest te kunnen constateeren, dat de in België aangerichte schade *geringer*
 was, dan ik reden had te verwachten, dat bepaalde feiten *onwaar* of *minder erg* waren
 dan men verteld had; en waar ik toestanden vond, die vóór de Deutsche
 885 legerautoriteiten of vóór de Deutsche discipline pleitten, heb ik niet nagelaten ze
 met voldoening te vermelden.
 Maar men moet zoowel aan Belgische als aan Deutsche zijde zich vóór alles wachten te
generaliseeren. Er zijn aan beide zijden *zeer betreuenswaardige en niet te*
verschoonen feiten voorgekomen. Maar evenmin als *alle* Belgische burgers franc-tireurs
 890 zijn (het zijn er misschien niet $\frac{1}{2}$ per duizend van de geheele bevolking), evenmin
 zijn *alle* Deutsche soldaten buiten hun boekje gegaan. Als Deutsche bladen spreken van
 de Belgische bevolking, dan plegen zij groot onrecht, ook als zij oordeelen over de
 Belgische bevolking van een bepaalde stad of dorp. En als de Belgische burgers
 oordelen over den Deutschen soldaat, dan zijn ze er in hun oordeel geregeld evenzeer
 895 geheel naast. Maar als diezelfde Deutsche bladen spreken van den Deutschen soldaat en
 het voorstellen, alsof *alle* Deutsche soldaten even zoet, nette en voorkomende jongens
 zijn, dan haal ik – en met mij ongetwijfeld alle collega's, die de laatste zes weken
 in België geweest zijn – eenvoudig de schouders op. Men wachte zich voor
 generaliseeren. De Deutsche pers heeft, door in het begin van den oorlog maar steeds
 900 te hameren op het franc-tireurs onwezen in België, de gemoedsstemming van de versch-
 aanrukkende Deutsche troepen ten zeerste verbitterd. Die zoo pas van huis komende
 soldaten, waarbij vele huisvaders, waren al vol wrok vóór er iets met ze gebeurd was.
 En vol angst tevens! Want wij hebben menigmaal uit den mond van Deutsche soldaten
 moeten hooren, dat ze onder elkaar aan het schieten gingen uit *pueren angst*. Zoo
 905 noodig, zou ik daarvan treffende staaltjes kunnen mededeelen. Het is waarlijk heel
 jammer, dat de Deutsche pers zoo "geknebelt" geweest is en nog is. Van het begin van
 den oorlog af had men de Deutsche journalisten vrij moeten laten rondloopen met het
 parool: mond houden over de krijgsoperaties, doch geeft beschrijvingen zooveel als ge
 wilt en zegt ronduit uw meening over wat ge opmerkt. Allicht zou de censuur nog heel
 910 wat geschrapt hebben, doch tevens zouden de militaire autoriteiten zodoende toch
 mededeelingen ontvangen hebben van betrouwbare civiele zijde, die groote waarde
 zouden hebben gehad en veel hadden kunnen voorkomen.
 In Luik lijkt de stemming gewoon. In de straten dezelfde levendigheid als voor enkele
 weken, en al wat men door de geheele wereld geseind heeft over het drie dagen moeten
 915 in huis blijven der burgerij, is pure fantasie. Maar wie de Luikenaren vooral de
 gezeten burgers, intiem spreekt, merkt wel, dat ze allesbehalve op hun gemak zijn. Ze
 volgen met spanning de gebeurtenissen in Noord-Frankrijk, hun hoop is levendiger dan
 ooit, maar tevens... ze weten allen, dat de forten om hun stad weer in staat van
 verdediging gebracht zijn; op alle muren hangen sinds weken plakaten, waarin tegen
 920 zeer aanlokkelijke voorwaarden grondwerkers gevraagd worden, en alle Luikenaren
 hebben 's nachts weer de zoeklichten van de forten opgemerkt, die voorheen oude
 bekenden waren. Doch het zijn zulke onverwoestbare optimisten die Walen. Hun eigen
 bladen verschijnen niet meer. Deutsche bladen verstaan ze niet, doch ze zouden den
 inhoud toch niet gelooven, en zoo fantaseeren ze maar raak. Hedenmorgen vertelde mij
 925 een Luiksch groot-industrieel met een stalen overtuiging, dat het Fransche
 hoofdkwartier in Maubeuge is en dat er gisteren te Vertou gevochten werd. Ik hield
 hem de Ochtendeditie van de "Kölnische" voor. Hij had er geen blik voor over. Een
 oogenblik dacht ik er aan hem de "Sonderausgabe für België" van "Der Volksfreund"
 uit Aken voor te leggen, die, met half Deutschen, half Franschen tekst, dagelijks in
 930 Luik verkocht wordt, doch de vrees, dat hem het volgende artikel onder de oogen zou
 komen, weerhield me. Ik geef hier de vertaling van het begin van het bericht, dat
 zoowel in de Fransche als in de Deutsche taal in het nummer van "Der Volksfreund-
 l'Ami du peuple" van 17 Sept. j.l. te vinden is:

935 **Waarom de Engelsche vloot nog niet aanvalt.**

Men schrijft van maritieme zijde: Thans reeds hebben de Engelschen moeite hun schepen behoorlijk te bemannen. Daarom durft de Engelsche Armada niet op te rukken in de Noordzee tegen de haar dag en nacht verwachtende Duitsche vloot. De meening wint steeds veld, dat de Engelsche vloot niet gereed is voor den aanval, niettegenstaande de groote vlootparades en niettegenstaande de koortsachtige voorbereidingen der laatste jaren en maanden. In de geheele wereld zoekt Churchill heden nog zeelieden voor 120 Mark en meer per maand... Ik zal u de rest schenken, doch meen, dat niet enkel de Luikenaars "Der Volksfreund" na enkele dagen verder ongelezen zouden laten.

945 **DUITSCHLAND.**

(Van onzen Berlijnschen correspondent.)

BERLIJN, 20 Sept.

Bij de gewonden. – De oorlogsleening.

De Berlijner merkt bijna niets van het groote leger gewonden – nu reeds veertienduizend man – dat heel stil is gedragen binnen de muren van zijn stad. Misschien dat de een of ander een transport van gewonden langs de straten zag trekken, waar toevallig een dergelijke treurige stoet zijn weg kruiste. Maar de overheid zorgt er voor, dat de kijkgragen, die zich met voorliefde verdringen, waar het droevigste te zien is, weinig van hun gading vinden. De treinen met gewonden komen aan in stations zoo ver mogelijk van de stad gelegen en de groote massa wordt ondergebracht in hospitalen ver van het centrum. Veertienduizend Duitschers, doch ook gewonde Franschen en Russen en Engelschen en Belgen, liggen er in de hoofdstad. Ook zwaar gewonden, die geen nadeel ondervinden konden van een lang transport. En elken dag komen er honderden bij. Berlijn is gereed hen te ontvangen. Particuliere en staats-hulp reiken elkaar de hand. In ziekenhuizen zijn en worden er barakken bij gebouwd. En, zooals ik reeds vroeger schreef, grootezalen van restaurants en brouwerijen, van muziek-etablissemten en scholen worden als lazaret ingericht. Door vriendelijke bemiddeling van het ministerie van buitenlandsche zaken hadden de correspondenten van de voornaamste kranten in de neutrale staten een uitnoodiging ontvangen één dezer ziekenhuizen een bezoek te brengen, het militaire ziekenhuis in Tempelhof, dat gelegen is in een heerlijk park. Een lazaret, gebouwd naar het moderne principe van paviljons, ingericht met alle finesses en détails van de moderne medische wetenschap. Ons is er alles getoond, de lichte operatiezalen, de luchtige ziekenzalen, de afdelingen voor besmettelijke ziekten, het laboratorium, de ontsmettingsoven, de keuken waar het werkelijk zoo zindelijk was, dat men er van den grond zou kunnen eten. Breedvoerig zal ik hierover niet schrijven. Dit ziekenhuis is niet anders dan welk ander modern ziekenhuis in welk beschaafd land ook.

In de ziekenzalen lagen een vijfhonderd gewonde Duitschers en een paar honderd gewonde Russen en Franschen. Keurig in het gelid stonden de zuivere bedden. Boven de bedden een zwart bord, waarop geschreven de naam van den patiënt, de aard van de verwonding. Op het tafeltje naast het bed een vaas met de kleurigste herfstbloemen – ook bij de krijgsgevangenen – een attentie van medelijdende dames. Zoodra de officier van gezondheid – in uniform – de zaal binnentrad, stonden de patiënten, die het bed reeds mochten verlaten, stram in hun ziekenhuis-uniform van blauw en wit gestreept katoen. Ook de gewonde Russen en Franschen brachten dit saluut. In de bedden lagen de slachtoffers van dezen oorlog, meest nog jonge kerels, bijna allen met een verband om den arm, om het been, om het hoofd. Ze mochten vrij op elke vraag antwoorden, waar en wanneer se gevallen waren en hoe lang het duurde vóór de ambulance hen gevonden had. En bijna zonder uitzondering werd het antwoord gegeven, dat nog denzelfden dag van de verwonding ze opgenomen waren door de het slagveld afzoekende verplegers. Geen onderscheid, noch in ligging, noch in voeding, noch in behandeling wordt er gemaakt tusschen de Duitsche gewonden en de krijgsgewongene gewonden. In een cultuurstaat is dit iets vanzelfsprekends. In ziekenhuizen liggen er geen vrienden en vijanden, doch alleen patiënten. Maar in deze dagen van laster over en weer, van beschuldigingen over en weer, kan het geen kwaad er met nadruk op te wijzen, dat er in Duitschland werkelijk geen verschil gemaakt wordt tusschen landgenoot, en vreemdeling.

Wanneer voor de barakken, waarin de vreemdelingen opgenomen waren, geen schildwachten gestaan hadden, dan zou men absoluut niets buitengewoons opgemerkt hebben. In de zaal der Russen – die dadelijk opvallen door hun breede gezichten, hun diepliggende oogen, het sluike haar glad naar het voorhoofd gekamd – lagen vele zwaar gewonden. Jonge mannen met den gloed van de koorts in de oogen, soldaten met van pijn verwrongen gezichten. Achter een kamerschut lag een Rus bewusteloos. De wervelkolom geraakt door kogels uit een machine-geweer. Lang zou de arme kerel het niet meer maken. Maar hij voelde gelukkig zijn lijden niet meer. Zoo somber zagen al deze Russen er uit. Zoo, alsof zij eigenlijk er niets van begrepen hoe zij hier beland kwamen. Ver van huis,

met een pijnlijken arm in een stijf verband, met een been, waaraan een groot en zwaar gewicht hing. Dan zagen de Franschen er heel wat opgewekter uit. Enkelen hunner lachten al weer, en antwoordden rad op elke vraag, blij eens een aanspraakje van een vreemde te hebben. Een zeldzaam contrast tusschen deze vrienden en bondgenooten, 1005 tusschen den zwaarmoedigen pootigen Rus, die zwijgend voor zich kijkt, en den kwieken, nog op het ziekbed eleganten Franschman, die gretig een gelegenheid aangrijpt om een praatje te maken. De Fransche officieren waren apart in een kamertje ondergebracht. En zij beantwoordden het militair saluut van den officier van gezondheid met een vriendelijke buiging. Op de vraag, of zij tevreden waren, klonk 1010 steeds weer het antwoord: "Oui, monsieur, nous sommes très bien soignés." De chirurg van het ziekenhuis deelde enkele bijzonderheden mee omtrent zijn ervaringen. De schotwonden van projectielen, die het lichaam weer verlaten hadden, genazen bijna alle zonder eenige complicatie, niettegenstaande men in de wonden dikwijls deeltjes van de uniform of het ondergoed gevonden had, niettegenstaande de 1015 lichamen der gewonden vaak in veertien dagen niet gewasschen waren. Zelfs de etterende wonden bleken niet gevaarlijk te zijn. En van de zoo gevreesde tetanus-infectie waren er tot nu slechts drie gevallen geconstateerd. Ook de beenderenfracturen konden over het algemeen goed genezen worden. Bij kaakschoten deed de moderne tandheelkundige en mondheelkundige wetenschap wonderen. Van alle Fransche 1020 en Russische gewonden werden de uitwerpselen onmiddellijk op typhus onderzocht en zoodra er bacillen gevonden werden, moesten alle patiënten en ook het personeel zich onderwerpen aan een typhus-inenting. Als bijzonderheid vertelde één der geneesheeren nog, dat enkele Russische gevangenen, Tartaren, niet wisten wat een bed was, in den beginne geen begrip toonden hoe zij met een dergelijk meubel moesten omgaan... Een 1025 gewonde Russische verpleger, die na zijn herstel naar het vaderland mocht terugkeeren, gaf er de voorkeur aan in het ziekenhuis te blijven om zijn landslieden te helpen. Hij scheen het in Berlijn beter te vinden dan op het slagveld.

Gistermiddag om één uur werd de inschrijving op de een milliard schatkistbiljetten en 1030 de vier milliard rijksleening gesloten. En gisteravond werd reeds officieel meegedeeld, dat de milliard schatkistbiljetten volteekend was en van de vier milliard rijksleening er meer dan twee en een half bijeen waren. Binnen een week heeft het Deutsche volk ongeveer driemaal meer gegeven, dan gevraagd werd. De regeering wilde voorloopig slechte één milliard hebben. En meer dan drie en een half kwamen er 1035 bijeen. Deze financieele overwinning zal zelfs de meest koene verwachtingen in het binnenland overtreffen en in het buitenland, waar men nog maar al te graag geloof hecht aan het arme Deutschland, dat financieel niet het minste weerstandsvermogen heeft, indruk maken. Het Deutsche volk heeft het bewijs willen leveren, dat het niet 1040 alleen met looden, doch ook met zilveren kogels weet om te gaan, om de beeldspraak van sir Eduard Grey te gebruiken. In 1870 schreef de Noordduitsche bond een leening uit van 360 millioen mark. En er werd slechte voor nog geen 200 millioen geteekend. Nu onmiddellijk zijn meer dan 3500 millioen bijeen gebracht. Dit is wel een bewijs hoe economisch sterk Deutschland geworden is in 44 jaar. En dit resultaat legt ook 1045 getuigenis af van den geest, die het Deutsche volk thans bezielt. Want dit bedrag is niet alleen bijeen gebracht door een Krupp, die voor dertig millioen teekende, door een Mendelssobn met zijn vijftien millioen, door rijken uit de banken de industrieele wereld, door besturen van sociaal-politieke en andere organisaties, doch ook door de kleine spaarders, arbeiders en dienstboden.

Drie en een half milliard is het hoogste bedrag ooit op een leening in Deutschland 1050 ingeschreven. En men dient er aan te herinneren, dat thans niet door menschen voor een hooger bedrag geteekend kon worden dan zij eigenlijk van plan waren te nemen, denkende, dat toch het geheele bedrag niet toegewezen zou worden. Het bedrag van de leening was niet gelimiteerd en een ieder moest dus de som plaatsen, waarvoor hij teekende. Dit werkelijk schitterende resultaat werd bereikt in de week, dat op het 1055 westelijke oorlogsterrein voor het Deutsche leger de zaak niet zeer naar wensch ging, dat het Fransche leger heldhaftig en met succes zich verdedigde tegen den tot dien tijd zegevierenden vijand. En dat dan toch meer dan 3500 millioen bijeen kwam, bewijst wel hoe groot het vertrouwen van het Deutsche volk in zijn leger en zijn legerbestuur is.

(Wij wenschen niets af te dingen op hetgeen onze correspondent schrijft omtrent het 1060 waarlijk schitterende resultaat der Deutsche oorlogs-leening, waarop men daar te lande terecht trotsch kan zijn. Teneinde onjuiste opvattingen te voorkomen, moet echter in het oog worden gehouden, dat de emissie op geheel andere voorwaarden dan gewoonlijk het geval is, heeft plaats gehad. Behalve de Mk. 1 milliard 1065 schatkistbiljetten werd een niet beperkt bedrag 5% obligatiën aangeboden, zoodat in geen geval de leening niet zou zijn volteekend. Inschrijvingen konden behalve tegen

1070 contanten ook plaats vinden tegen biljetten van de Darlehenskassen, dus tegen verpanding van effecten etc., zoodat het groote ingeschreven bedrag wel het bewijs levert van de groote opofferingsgezindheid der bevolking, maar niet van het beschikbaar zijn van zoo groote luiquide middelen. Zooals gezegd doet dit echter niet af aan het élan waarmede is ingeschreven en aan de uitstekende organisatie, die dit resultaat heeft vergemakkelijkt. Red Hbld.)

Maximum-prijzen voor graan.

1075 De "Deutsche Tageszeitung" (Berlijn) schrijft: Om speculatie in graan ten nadeele van het algemeen te voorkomen, hebben reeds onmiddellijk na de mobilisatie gezaghebbende vertegenwoordigers van den landbouw de regeering er op gewezen, dat het een algemeen belang was, onder de tegenwoordige omstandigheden maximumprijzen voor graan te bepalen, zoodat geen misbruik gemaakt kan worden van den toestand. Wij betreuren, dat 1080 hieraan nog geen gevolg is gegeven en hopen dat de rijksregeering thans maatregelen in dezen geest beramen zal. Het blad stelt voor een centraal lichaam te vormen, dat de verdeeling van het graan naar de behoefte op juiste wijze zou moeten organiseeren. De overheid zou deze organisatie gezag en steun moeten verleenen.

Geschenken voor het leger.

1085 De Duitsche kroonprins had in het begin dezer week aan een der groote Berlijnsche bladen telegrafisch het verzoek gericht sigaren voor zijn legercorps in te zamelen. Binnen drie dagen zijn meer dan twee millioen sigaren bijeen gebracht. Thans heeft de 1090 kroonprins aan een andere uitgeversfirma het verzoek gericht om haar lezers op te wekken tot het inzenden van wollen ondergoed, wanten, polsmoffen enz. Binnen een half etmaal was reeds een wagenlading bijeen. Van verschillende zijde wordt er thans op geweest, dat er zoowel bij de soldaten te velde als bij de gewonden een groot gebrek aan zakdoeken zich doet gevoelen. Er vinden daarom bijzondere inzamelingen van 1095 zakdoeken plaats. In de "Neue Freie Presse" vertelt de bekende Duitsche schrijver Herbert Eulenberg: Met niets kan men de soldaten meer plezier doen dan met kranten. Zij scheurden ze ons uit de handen en stormden er op los, zooals ze bij hongersnood een bakkerswinkel zouden bestormen. Sigaren en andere geschenken wezen ze gaarne van de hand, als men hun in plaats daarvan maar kranten gaf. Na hun lezen van hun krant stonden zij zoo verkwikt op, als na een krachtigen, allen honger stillenden maaltijd.

Van het oostelijk slagveld.

1100 Aan een brief van den oorlogscorrespondent van het "Berliner Tageblatt" ontleenen wij: Gerdau, een vriendelijk stadje van ongeveer 3500 inwoners, bestaat nog slechts in naam. Alles plat of uitgebrand... Het even buiten de stad aan een klein meer 1105 idyllisch gelegen kasteel van den heer Von Jansen, den rijksten man uit de buurt heeft minder geleden, ofschoon ook hier de granaten hun kaartje hebben afgegeven en ofschoon de Russische batterijen op een heuvel achter het park gestaan hebben. Vier regimenten infanterie en acht-en-veertig kanonnen van de Russen hebben hier getracht weerstand te bieden. Dinsdag 11 begon onze artillerie haar nadrukkelijk betoog en 1110 Woensdagmorgen om acht uur gingen de laatste afdeelingen op de vlucht. Ge kunt gelooven, dat het in loopspas ging, vertelde ons de rentmeester. Vele van de soldaten wierpen hun schoenen weg. Hun bagage hadden ze al vooruit gezonden, toen het ernst werd. Hier op het kasteel hebben wij minder last gehad, omdat de familie daar 1115 gebleven was. Maar in de stad en den omtrek hebben de Russen leelijk huis gehouden. De eenigen, die niet plunderen en zich fatsoenlijk gedragen, zijn de Joodsche soldaten, die van hun kameraden nog veel te verduren moeten hebben. Toen het vuren op zijn hevigst was, telden wij 80 kanonschoten in de minuut, later 40. Op verschillende 1120 plaatsen kwam het tot een gevecht van man tegen man. Daar bij den muur werd nog een Rus doodgeschoten, die zich niet wilde overgeven. De zestien kilometer lange straatweg van Gerdauen naar Noordenburg kon men wel een straat der ellende noemen. Alles vernietigd, geen huis, geen hut, geen hoeve, geen buurt is verschoond gebleven, alles in puinhoopen. Overal heeft men den rooden haan op het dak gezet. De prachtige 1125 oude beuken zijn geveld. Overal ziet men loopgraven, verborgen hinderlagen, doode paarden, dood vee. Maar het zou nog erger worden in Nordenburg. Eens telde het 2500 inwoners. De huizen had men ontzien, op de landgoederen en boerenhoeven na in de onmiddellijke nabijheid. Maar hoe zag het er in de woningen uit. Onbegrijpelijk, niet te beschrijven. Letterlijk geen stuk meer heel. Alles, 1130 alles door en uit elkaar gehaald, kapot geslagen, vertrapt zonder enig doel, alleen uit vernielzucht. Inktpotten waren tegen den muur geworpen, nergens een bed meer, de schilderijen uit de lijsten gehaald, de spiegels verbrijzeld, kasten die open hadden gestaan met geweerkolven ingeslagen, de geheele inboedel kort en klein. Zoo was het huis aan huis. En wij moesten zoo goed het ging daar een onderkomen zoeken en op een

verlaten fornuis onze geconserveerde erwtensoep en goulasj klaar maken. Ik luisterde naar de eenvoudige woorden van een onderofficier en zijn manschappen, terwijl zij met
1135 het geweer bij den voet stonden en in de ingevallen schemering de gevangenen in
dichte donkere rijen, hun voorbij, de kerk binnendrongen. Het bataljon had den dag te
voren, Vrijdagmorgen, bij het landgoed Adamsheide een hevig gevecht gehad met een
sterke overmacht, dat ook ons op groote verliezen was te staan gekomen. De vijand had
1140 zich in een kasteel genesteld. Uit de vensters en ook uit de boomen in de nabijheid
schoot hij met twaalf machinegeweren en eveneens van de daken en uit de stallen. Ook
Russische artillerie nam aan den strijd deel. Onze troepen gingen onder het geroffel
van de trommel in stormpas voorwaarts. Met de bajonet werd het kasteel genomen. Op
tachtig pas afstand waren de onzen tegen de granaten ingestormd. Doch toen men de
1145 gevangenen opstelde, sloeg een granaat in hun gelederen en doodde vijf Russen. De
kapitein van de vijandelijke machinegeweer-afdeeling haalde men met een mestvork uit
den schoorsteen, waarin hij zich verscholen had, naar beneden. Ondanks het ernstige
van de omstandigheden lachten de soldaten om dezen "boeman". De Russen hadden zich
zeer dapper gehouden. Uit het kasteel waren ze in de schuren gevlucht, maar ook daar
1150 duurde hun tegenstand tegen den onbesuisden aanval der onzen niet lang. Generaal
Sochalof, zeven-en-twintig officieren en 1500 soldaten werden daar gevangen genomen.
Een onvergetelijk fantastisch nachttafereel, het penseel van een Rembrandt waardig,
deed zich aan mij voor, toen ik het kleine kerkje binnen trad. Buiten was het reeds
donker. Op den tast kwam ik naar binnen. Daar waren alle gevangenen bijeen, op de
1155 banken zittende, man aan man, of bij honderden dicht op elkaar gedrongen achterin
staande. Voor aan het altaar echter waren honderden geknield in gebed verzonken. Op
het altaar, als eenige verlichting, in heel het antieke gebouwtje met zijn oude
houten pilaren en houten binten stonden twee groote waskaarsen te branden. Hun
onrustig rood schijnsel viel op het altaarstuk, dat Christus voorstelt, gaande over
zee, terwijl uit de wateren Petrus De handen zoekend omhoog strekt. Daaronder las men
1160 de woorden: Heere, help ons, wij gaan ten onder. Een gedrukt zwijgen. De generaal
diep gebogen zittend, de donkere massa van de gevangenen, de oogen van diegenen, die
op de voorste banken zaten groot en om hulp smeekend op het altaar gericht, de
biddenden, het blinken der bajonetten van de paar wachten... een oorlogstafereel van
machtige indrukwekkendheid, van beangstigende stemming, aangrijpend schilderachtig".

1165

Vliegers in het vuur.

Uit een brief van een vliegerofficier in de "Voss. Ztg.": ..."Het was de
gevaarlijkste vlucht die ik tot nog toe gedaan heb. Es begrijp nog niet, hoe we er
levend zijn afgekomen. Het was buiig, slecht weer en de wolken hingen laag. Boven
1170 Epinal kwamen wij op 800 meter hoogte in het vuur van het bijzondere geschut tegen
luchtvaartuigen. Schot op schot in onze onmiddellijke nabijheid. Iedere ontploffing,
het fluiten der kartetskogels konden wij hooren, ondanks tegenwind en het geraas van
den motor. Vreeselijk werd het echter eerst toen wij tegen den wind nauwelijks meer
vooruit konden komen. Onder ons woedde de slag, met razend snelvuur beschoten ons de
1175 kanonnen en wij waren juist in een groot gat tusschen de wolken. Wij konden de
reddende wolken maar niet bereiken en waren slechte duizend meter hoog. Projectiel op
projectiel barstte rechte, links, voor, boven en beneden ons en desniettemin hebben
ze ons niet naar beneden gekregen. Twee treffers hadden we slechts. Ik begrijp het
nog niet.

1180

De Deutsche scheepvaart.

LONDEN, 21 Sept. (Reuter.) De "Morning Post" verneemt d.d. 21 Sept. uit Washington:
Het verloop van het Deutsche scheepvaartverkeer op Amerika blijkt uit het feit, dat,
terwijl tusschen 16 Aug. en 15 Sept. 1913 vijf en dertig Deutsche schepen te New-York
1185 binnenvielen en dertig de haven verlieten, dit jaar in hetzelfde tijdsbestek slechts
een Duitscher binnenkwam en een Duitscher vertrok.

FRANKRIJK.

De verwoestingen te Reims.

1190 ROME via Londen, 21 Sept. (Reuter.) Talrijke kunstinstellingen zonden verontwaardigde
protesten over de verwoestingen te Reims aan de Fransche ambassade of rechtstreeks
aan de Deutsche autoriteiten.

1195 LONDEN, 22 Sept. (Reuters bijz. dienst.) Verschillende correspondenten zenden uit
Reims beschrijvingen van hun ontmoeting op Zondag l.l. met de talloze vluchtelingen
uit Reims. Vierduizend personen zijn gevlucht in de wijnkelders. Er is nauwelijks een
straat, waarvan de huizen niet geleden hebben van het artillerievuur. Een geestelijke
van de kathedraal, die toen nog overeind stond, vertelde, dat zich 125 Deutsche

gewonden in het kerkgebouw bevonden, en dat de Roode Kruisvlag erboven wapperde.
1200 Niettemin vielen de granaten voortdurend op de kathedraal. Twee gekwetsten werden
gedood. De Duitschers bombardeerden Reims het eerst op den 4en September, toen zij in
de richting van Parijs trokken. Maar toen spaarden zij het kerkgebouw.

BERLIJN, 21 Sept. (W. B.) De pers wijst erop, dat de beschadiging van de kathedraal
1205 het gevolg is van de verrichtingen der Franschen zelf, die hun geschut bij het gebouw
in stelling brachten en het vuur openden, met het natuurlijk gevolg, dat zij hierdoor
vuur tot zich trokken en de kerk, welke hun tot dekking diende, in gevaar brachten.
Zooals de "Lokal Anz." opmerkt, bleef de stad geheel intact, toen de Deutsche
1210 troepen, naar de Marne op weg, er door trokken. Thans hadden de Franschen er voor
kunnen zorgen, dat de stad buiten de vuurlinie bleef. De beschadiging bepaalt zich
trouwens tot minder belangrijke deelen van het gebouw. [De Deutsche regering zond
bovendien een officieele verklaring, dat van het legercommando bevelen zijn uitgegaan
om de kathedraal zooveel mogelijk te sparen, doch dat de Franschen zelf het
1215 artillerievuur op de stad uitlokken, door hun geschut in de stad en bij de kerk op te
stellen, en van daar uit de Deutsche stellingen te beschieten.]

Rondom den strijd.

Talrijke Deutsche gewonden worden naar Bordeaux vervoerd, waar haast geen plaatsje
meer beschikbaar is. Velen moeten zelfs voorloopig in de auto's blijven, waarin zij
1220 zijn overgebracht. Een "Temps"-redacteur heeft met eenigen hunner gesproken en
daarvan iets in zijn blad verteld. Een Duitsch infanterist zeide, dat de roode
Fransche broek zoo goed zichtbaar was in het terrein. Ook de distinctieven van de
officieren zijn op grooten afstand zichtbaar. De soldaat toonde koperen knopen,
1225 welke hij in vloeipapier gewikkeld bij zich droeg, en die de Deutsche soldaten, naar
hij vertelde, dadelijk op hun uniform moeten naaien, zoodra zij voor eenigszins
langeren duur in eenige stad vertoeven. (Anders zijn de knopen van hun veldtenu
geheel dof.) Duidelijk bleek, dat de soldaten niet het minste besef hadden van de
operaties waaraan zij hadden deelgenomen of van de streek, waar zij geweest waren.
1230 Zij waren niet uitgepraat over de geweldige marschen, welke zij gemaakt hadden. Nooit
werd er minder dan 45 tot 50 KM. per. dag afgelegd. De keukenwagens hadden veel
moeite ons telkens te vinden, vertelden De soldaten. Maar zij hadden niet te klagen
over de voeding; in het algemeen kregen zij dagelijks een warm maal. Maar de snelle
marschen hadden hen uitgeput – eens hadden zij zelfs een geforceerden marsch gemaakt
van 22 uur achtereen, slechts onderbroken door een uur slaap.

1235

Paul Bourget.

Volgens de "Figaro" bevindt Paul Bourget zich als ziekenverpleger te Clermont-
Ferrand.

1240 De reiniging van het slagveld.

Achthonderd Parijsche brandwachten zijn dezer dagen met den geneeskundigen dienst
naar het slagveld aan de Marne vertrokken, teneinde de noodige maatregelen te treffen
om gevaar voor infectie en besmetting te voorkomen.

1245 De Turco's.

De Parijsche correspondent van *De Tijd* heeft een gewond Fransch onderofficier
gesproken, die vol lof was, over de zwarte troepen die aan Fransche zijde meevechten,
en van geen terugwijken willen weten. "Het zijn – zei hij – echte duivels in het
gevecht. Ik, die een Pruisischen helm meebreng, lijk een lam bij hen vergeleken. Weet
1250 u, wat zij als buit meebrengen?... Er zijn er, die vijf à acht afgehouden koppen
meenemen. Als u die had zien vechten! Aan hun wapens hebben ze niet genoeg! En
terwijl ik uit den trein stap, voegt de sergeant me fluisterend toe: – Ze bijten den
vijanden een stuk wang of een neus af." En opdat er me geen twijfel overblijft, voegt
de sergeant me nog toe, wuivend met den veroverden helm: "Ik heb het gezien!
1255 Gezien!"... Dezelfde sergeant had den journalist tevoren verklaard dat er in den
strijd in Frankrijk geen gruwelen werden bedreven.

ENGELAND.

Werkloosheid in Engeland.

1260 LONDEN, 22 Sept. (Reuters bijz. dienst.) Blijkens de opgaven van den Board of Trade
is de werkloosheid in het Vereenigd Koninkrijk minder dan in September 1913.

Een rede van Churchill.

LONDEN, 21 Sept. (Reuter.) Minister Churchill verklaarde in een rede te Liverpool,

1265 dat er geen twijfel meer kan bestaan over de afloop van den oorlog. Het Engelsche leger heeft een succes gehad grooter dan men verwachtte en men had gedacht, dat Frankrijk veel meer zou hebben geleden.

De sterkte van het Engelsche expeditiekorps.

1270 Het "Militär Wochenblatt" geeft op grond van Engelsche gegevens een overzicht van de sterkte van het Britsche expeditiekorps. Het bestaat uit drie legerkorpsen, elk van twee divisies, bovendien is er een zelfstandige cavaleriebrigade. Elk legerkorps bestaat uit 24 bataljons infanterie, zes regimenten cavalerie, acht batterijen rijdende artillerie (van zes stukken), 18 batterijen veldartillerie (eveneens van zes
1275 stukken), twee houwitserbatterijen van vier stukken. De bataljons zijn sterk ruim 1000 geweren; een cavalerieregiment 674 sabels een batterij telt 199 man. De totaal sterkte wordt berekend op 100,000 man.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

1280 **De toestand in Galicië.**

BERLIJN, 21 Sept. (Corr. Norde[n].) De Russische overheid heeft op groote schaal Oekrainers en andere personen, die de overheid gevaarlijk voorkomen, doen
1285 arresteeren, en de gearresteerden naar Kief gebracht en daar geïnterneerd. De rechter heeft een groot bedrag voor de verzorging der gearresteerden moeten toekennen. De Russische politie heeft den bekenden sociaal-democratischen geleerde, Pawel Maslof, een grijsaard, gearresteerd en verbannen naar een noordelijk gouvernement. De aankomst van gewonde Oostenrijksche soldaten van Oekrainische nationaliteit te Kief heeft de Russische nationalistien pijnlijk teleurgesteld. Een der Russische
1290 nationalistische organen, dat steeds tegen de Oekrainers heeft gestookt en vervolgingen uitlokte, roept thans woedend: "er zijn geen Oekrainers meer, er bestaan slechts Russen." In de door den bond tot bevrijding van de Oekraïne uitgegeven "Ukrainische Nachrichten" wordt thans een stellige eisch tot het scheppen van een onafhankelijken Oekrainischen staat in den vorm van een constitutioneel democratische monarchie met een enkel wetgevend lichaam met alle burgerlijke en nationale rechten
1295 en met een eigen nationale kerk gesteld. Wanneer slechts een gedeelte van het door het Oekrainische volk bewoonde gebied bevrijd wordt van de Russische overheersching, dan wil de bond ervoor zorgen, dat het geheele nationale Oekrainische gebied binnen de grenzen van Oostenrijk tot een autonoom land wordt gemaakt. Gelijk met de oprichting van een zelfstandigen Oekrainischen staat wordt een radicale agrarische hervorming in het belang van de boeren verlangd. Het genoemd blad schrijft verder:
1300 "In het volle bewustzijn van haar historischen plicht, haar oude cultuur voor het Aziatische barbarisme der Moskowitzen te beschermen, is de Oekraïne den geheelen tijd de verklaarde vijand van Rusland geweest en heeft in haar streven naar bevrijding steeds de hulp van het westen, in het bijzonder de Duitsche ingeroepen. In den tijd
1305 van Katharina II zocht de Oekrainische adel bij het Pruisische hof bescherming tegen de tyrannie der Moskowitzen. De Poetsjenko-beweging in Kief, in Maart van dit jaar, waarbij de kreten: "Leve Oostenrijk, weg met Rusland!" weerklonken, toonen dat de Oekrainische politieke idee zich weder ontwikkelt in den geest van de oude historische tradities." Dat deze oproeping thans verschijnt en de ver-strekkende
1310 Oekrainische eischen ondanks de bezetting van Oost-Galicië door de Russen juist thans wordt gepropageerd, wijst er op, dat men in Galicië zelf den toestand der Oostenrijkers geenszins ongunstig acht.

RUSLAND.

1315 **Een Russisch Zwartboek.**

WEENEN, 22 Sept. (W. B.) De "Südslavische Corr." te Sofia meldt, dat volgens de "Kambana" de Russische regeering door haar vroegeren gezant te Darmstadt Botkin een Zwartboek laat samenstellen, dat aan de verschillende kabinetten zal worden
1320 toegezonden. Botkin maakt daarin melding van talrijke gevallen van door Duitschers gepleegde wreedheden tegen de Polen. Wij zijn overtuigd, zegt de "Kambana", dat deze gewelddaden, door Duitschers in oorlogstijd begaan, niet zoo erg kunnen zijn als de barbaarschheden, welke de Russen in vreedstijd begaan tegen Polen, Klein-Russen, Finnen en andere volkeren, die onder Russische heerschappij staan.

1325 **BALKAN-STATEN.**

Bulgarije en Rusland.

BERLIJN, 22 Sept. (W. B. spec. dienst.) Een te Sofia verschenen brochure, getiteld: "Bulgarije en Rusland" bevat een aantal artikelen over de Russische politiek die er voortdurend op uit was de Balkanstaten te onderdrukken, en door woordbreuk en
1330 gewelddadigheden invloed te verkrijgen. Onder die artikelen is er een van den

1335 geschiedschrijver Stefanof, die de geheele bloedige ontwikkelingsgeschiedenis van het Russische rijk behandelt, en er in het bijzonder op wijst, hoe het Slavische Russische Rijk het Slavische Koninkrijk Polen behandelde. Een artikel van Milef betoogt, dat Rusland den politieken moord in het eigen rijk stels[t]elmatig beschermde. Siberië werd veroverd nadat twintig inlandsche vorsten vermoord werden. Op dezelfde wijze werden door Rusland in Mantsjoerije en Korea politieke aanslagen volvoerd. In Bakhara werden twee Emirs na elkaar vermoord, omdat zij het protectoraat van Rusland niet wilden erkennen. In Turkestan heeft de Russische gouverneur de Turkmenische vorsten, die hem niet wilden gehoorzamen, doen vermoorden. Een artikel 1340 van dr. Warkof noemt het ongelooflijk, dat de Russische gezant het durft wagen de oppositie en de pers in Bulgarije op te zetten tegen de Kroon en tot hoogverraad te verleiden.

ROEMENIË.

1345 **De stemming in Roemenië.**

LONDEN, 21 Sept. (Reuter.) De "Times" verneemt uit Boekarest d.d. 20 Sept.: De stemming ten gunste der bondgenooten neemt steeds toe. De pers spreekt algemeen voldoening uit over het succes der Engelsch-Fransch-Russische legers.

1350 **ZUID-AFRIKA.**

Een briefwisseling.

1355 LONDEN, 21 Sept. (Reuter's spec. dienst.) Het Persbureau bevat de briefwisseling tusschen de generaals Beyers en Smuts naar aanleiding van het aftreden van eerstgenoemde als commandant-generaal. Smuts neemt de ontslagaanvraag aan maar keurt tevens in scherpe bewoordingen den toon van den brief van Beyers af. Hij wijst erop, dat Groot-Britannië aan Zuid-Afrika een vrijheid gaf, die het mogelijk maakt het nationaal ideaal te verwezenlijken... "en die u bijv. in staat stelt straffeloos een brief te schrijven, door welken gij u in Duitschland zonder eenigen twijfel zoudt blootstellen aan de zwaarste straf."

1360

Generaal Beyers.

1365 Generaal Beyers is, naar we meedeelden afgetreden als commandant-generaal van de Zuid-Afrikaansche verdedigingsmacht en zooals we dachten, is dit ontslag een gevolg hiervan, dat generaal Beyers het niet eens is met de politiek van Botha en Smuts en van een offensief optreden tegen Duitsch Zuidwest-Afrika niet wil weten. Generaal Beyers is het eens met generaal Hertzog en senator Wolmarans, dat men zich moet beperken tot verdediging van net eigen land en niet offensief moet optreden. Uit een Reutertelegram blijkt heden, dat generaal Beyers blijkbaar op straffen toon zijn meening over de politiek van Botha en Smuts heeft geuit. Onder de Hollandsche 1370 Afrikaanders overigens heerscht ten aanzien van Zuid-Afrika's deelneming aan den oorlog ook verschil van meening, de meesten - althans in den Volksraad - gaan met de generaals Botha en Smuts mede, en naar Reuter ons seint spreekt ook "Ons Land", het Kaapsche blad, zich van ganscher harte voor actieve operaties tegen Duitsch Zuidwest-Afrika uit. De plechtige kerkdienst ter huldinging van de nagedachtenis van generaal 1375 De la Rey werd door een talrijke menigte bijgewoond. Alle te Pretoria verblijvende ministers waren aanwezig. De regeering heeft een commissie van enquête benoemd om naar de omstandigheden van den dood van den generaal een onderzoek in te stellen.

Laatste Berichten.

1380 **De bom te Maastricht.**

1385 Nader seint men ons: Hedenmorgen te kwart voor negen is een vliegmachine over de stad gekomen. Volgens ooggetuigen zou ze van zuidwestelijke naar noordoostelijke richting gevlogen zijn. Door de militairen werd er op geschoten. Aan de Brusselsche poort is een bom uitgeworpen, die terecht kwam in den tuin van den heer Graafland in de Brusselsche straat, waar zij groote verwoestingen aanrichtte. Ze maakte een gat met een middellijn van 1.50 M. en een halven meter diep. Een deur in de buurt van het gat was 17 maal doorboord. Boomen zijn half doormidden en de keien zijn tot op een dak gevlogen, terwijl er over de muren in de tuinen aan weerszijden terecht kwamen. Alle ruiten, ook op de binnenplaats (ruim 100) zijn gebroken. De familie, die in een 1390 binnenkamer, uitziende op de binnenplaats, aan het ontbijt zat, werd door een vreeselijken knal opgeschrikt. De scherven der ruiten vlogen in de kamer en de familie vluchtte de straat op. De dienstmeid, die uit de keuken kwam, werd op den grond geworpen en een paar meter ver weggeslingerd. Een muur op 30 meter afstand werd beschadigd. De militaire en burgerlijke autoriteiten waren spoedig ter plaatse. 1395 Niemand kon juiste inlichtingen geven van welke nationaliteit de vliegmachine was.

National Railways of Mexico.

1400 De "Daily Telegraph" publiceert een Central News telegram uit New-York volgens hetwelk de berichten omtrent een confiscatie der National Railways of Mexico door de nieuwe Mexicaansche regeering onjuist zouden zijn. Krachtens haar bezit van 52% van het aandeelenkapitaal heeft de regeering het recht bestuursleden en beambten der maatschappij te benoemen en te ontslaan en leiding te geven aan de bedrijfs-politiek. Na zijn intocht in Mexico City zou Carranza hebben besloten de partijgangers van het oude bewind te ontslaan. Nadat dit geschied is, werd de exploitatie der lijnen 1405 toevertrouwd aan de nieuwe directie. Van een in beslag nemen is geen sprake geweest en de regeering is van plan de eigendommen terug te geven aan de maatschappij na de jaarlijksche algemeene vergadering op 7 October, waarin een nieuw bestuur zal worden gekozen. (Wij herinneren er aan, dat de berichten omtrent de confiscatie zeer positief zijn geweest en dat zelfs gemeld was dat de regeering de lijnen zal 1410 exploiteeren onder den naam Constitutional Railway of Mexico. Red. Hbld.)

AVONDBLAD. Tweede Blad.

Nederland en de Oorlog.

1415 **De spoorwegen en de mobilisatie.**

Een lezer vraagt, welke vergoedingen onze spoorwegmaatschappijen van de regeering hebben te vorderen voor troepenvervoer enz. Dat geeft ons aanleiding over de verhouding van de spoorwegen tot het rijk, in zoo buitengewone omstandigheden als wij thans leven, iets mee te deelen. De wet tot regeling van den dienst en het gebruik 1420 der spoorwegen bevat een hfdst. V, getiteld "Van het beschikken over de spoorwegen in het belang van 's Rijks dienst". Daarin vindt men bijv. de bepaling (art. 45), dat vervoer in het belang van 's Rijks dienst van krijgsvolk, paarden en oorlogstuig over de spoorwegen plaats heeft tegen de helft van den vrachtprijs - daarmee ware dus in gewone omstandigheden de vraag van onzen lezer beantwoord -; dat de post gratis moet 1425 worden vervoerd (art. 47) enz. Maar dat art. 45 zal voor de bepaling der vergoeding, die het Rijk wegens de tegenwoordige omstandigheden aan de spoorwegen verschuldigd zal zijn, wel niet in aanmerking komen. Immers art. 50 van de Spoorwegwet zegt: Het geheel of gedeeltelijk gebruik van elken spoorweg en van het aan eene spoorwegonderneming toebehoorende materieel kan ten allen tijde door Ons, in het 1430 belang van 's Rijks dienst, tegen schadeloosstelling worden gevorderd. In geval oorlog of andere buitengewone omstandigheden dat gebruik voor 's Rijks dienst in het belang van 's lands verdediging noodig maken, kan de bedoelde vordering krachtens magtiging van Ons geschieden door den Minister van oorlog of door een bevelhebber van het leger. De schadeloosstelling wordt, bij gebreke van minnelijke schikking, door 1435 den regter bepaald.

Het is duidelijk, dat de in dit artikel bedoelde toestand aanwezig was op het oogenblik waarop onze mobilisatie werd bevolen. En die toestand is nog aanwezig. Die toestand is volgens art. 51 der Spoorwegwet geregeld bij een algemeenen maatregel van inwendig bestuur, bij Koninklijk besluit dus. Het reglement van 18 Juni 1901, S. 153, 1440 bepaalt, dat de leiding van den dienst en van het gebruik der spoorwegen in geval oorlog of andere buitengewone omstandigheden dat gebruik voor 's Rijks dienst in het belang van 's Lands verdediging noodig maken wordt opgedragen aan een Permanente Militaire Spoorwegcommissie waarvan de chef van den generalen staf voorzitter is, een lid van den raad van toezicht op de spoorwegdiensten ondervoorzitter, en waarin 1445 verder zitting hebben een opper- of hoofdofficier van den staf en twee of drie hoofdamttenaren van spoorwegmaatschappijen. Deze staat, zoodra het geval van art. 185 der Grondwet aanwezig is, en de dienstplichtigen onder de wapenen zijn geroepen, onder het onmiddellijk bevel van den minister van oorlog of een door de Koningin aan bewijzen militaire autoriteit; er is dus goed gezorgd dat zij slechts heeft uit te 1450 voeren, wat haar wordt opgelegd. Zij verdeelt zich in een hoofdafdeeling, die de algemeene leiding heeft en in twee uitvoeringscommissiën, die de eene de lijnen der H. IJ. S. M., de andere die der S. S., der Centraal- en der Noord-Brabantsch-Duitsche Sp.wgmij. bestuurt, maar de militaire autoriteit staat aan het hoofd, en in de hoofdafdeeling zitten de twee militaire leden en het lid van den raad van toezicht de 1455 ambtenaren der spoorwegmaatschappijen hebben slechts zitting in de uitvoeringscommissies. Verdere bepalingen van het reglement geven dan aan, dat de minister van oorlog of namens hem de militaire autoriteit, kan voorschrijven welk gebruik van het materieel zal worden gemaakt voor de landverdediging, waarheen het zoo noodig moet worden verwijderd, op welke terreinen of bergplaatsen van den 1460 spoorwegdienst het moet worden gebracht enz. Uit het bovenstaande blijkt duidelijk, dat, ook al blijven, volgens het reglement, de bestuurders van de spoorwegdiensten belast met de uitvoering van de dienst, de verantwoordelijke personen bijv. voor den

1465 beperkten treinenloop van het oogenblik, die, behalve van zuinigheid met steenkolen, grootendeels een gevolg is van beschikbaar houden van materieel voor militaire doeleinden, de militaire autoriteiten zijn.

1470 De Militaire Spoorwegcommissie is ten slotte – en hier komen wij op ons uitgangspunt terug – wanneer daartoe aanleiding bestaat, belast om in overleg met de bestuurders der betrokken spoorwegdiensten bij minnelijke overeenkomst de schadeloosstelling te regelen, die de spoorwegen wegens gebruik voor de landsverdediging van het Rijk te vorderen hebben. Dat dit geen gemakkelijke taak zal zijn, spreekt van zelf. Onze spoorwegdiensten hebben niet geheel stilgestaan; de maatschappijen hebben ontvangsten gehad, maar hoeveel hebben zij gederfd door de maatregelen ter verdediging van den lande, die de militaire overheid heeft genomen en waardoor hun het gebruik van hun wegen, stations, materieel enz. werd en nog wordt belet? Het is te hopen – en te

1475 verwachten – dat hieromtrent een minnelijke schikking zal worden getroffen; voor een rechterlijke beslissing schijnt ons deze zaak al heel weinig geschikt.

Goede Nederlanders.

1480 Een onzer correspondenten schrijft ons: Maakt men er zich in Holland wel eenig denkbeeld van hoe het gevaar van het oude vaderland alle Hollanders, waar dan ook verspreid, hoe lang ook reeds vertrokken, allen zonder eenig onderscheid opnieuw met liefde en geestdrift voor het land van hunne geboorte vervuld heeft? Weet men in Holland eigenlijk wel, hoe daar duizenden, die in Amerika en Afrika en alle landen

1485 van Europa waren, hunne positie hebben opgegeven, hun werkkring, meestal na jaren van hard werken verworven, hebben laten varen, hoe zij hunne familie, vrouw en kinderen onverzorgd achtergelaten hebben en zonder eenige verdere overdenking per eerste en dikwijls slechtste gelegenheid naar Holland zijn teruggekeerd?. En weet men in Holland ook wel, hoe men deze menschen, die werkelijk de slechtste burgers nog niet zijn, ontvangen heeft? Hier was een gelegenheid om te doen zien, dat er in Holland

1490 nog geestdrift bestond voor een spontaan edelmoedige, zij het dan ook nuttelooze handeling. Dat er voor de terugkeerenden geen werk te doen was, dat kan natuurlijk geen mensch helpen. De meesten van hen die kwamen, in het buitenland geschoold in het energiek aangrijpen en krachtig doorzetten, waren desnoods bereid geweest een

1495 kruiwagen te hanteeren of iets te doen, waarvoor de thuisblijver den neus optrok. Wanneer zij slechts konden toonen, dat er in hun hart nog liefde bestond voor een land, dat hen, in maar al te vele gevallen, slechts stiefmoederlijk behandeld had. Maar, zooals gezegd, dat er per slot van rekening voor hen niets te doen viel, dat is natuurlijk een quaestie waarover geen van hen zich ooit zal beklagen. De

1500 terugkeerende Hollander zal er zich slechts over verheugen dat de veiligheid van het vaderland zijne diensten onnoodig gemaakt heeft.

Maar hier is een andere quaestie. Hoe heeft men zich over het algemeen tegenover die terugkeerenden gedragen? Heeft men gezegd: "Wij stellen uw geestdrift en moed op prijs en zijn er trotsch op u hier te zien?" Men heeft hen uitgelachen om hunne voorbarigheid. "Waarom geloof je ook al die praatjes in de vreemde kranten over ons dreigend gevaar?" Men heeft hen als lichtelijk, voorbarige menschen met zacht

1505 medelijden de les gelezen. "Neen hoor. Nooit weer doen. Het is hier alles veilig en we hebben je immers niet nodig." Men heeft hen, die zich door hunne geestdrift met vreugde geruïneerd hebben, aangekeken alsof zij berooide bedelaars waren. "En om daar dan maar ineens zoo'n goede positie op te geven, en de Hemel mag weten wie de

1510 terugreis zal betalen." Om kort te gaan, men heeft hen, die veelal de besten waren omdat zij de meeste energie hadden, het gevoel gegeven, dat er in Holland nooit iets kan veranderen, dat Holland nog steeds niet leven wil, maar er zich nog toe bepaalt van achter de veilige horretjes vandaan alle eerlijke emotie gekheid en aanstellerij te vinden. Men heeft velen van wie het vaderland veel verwachten kon, door de eigen

1515 eeuwige onverschilligheid en de koele stugheid, voor altijd van zich vervreemd. Het is droef treurig. Maar het is waar.

Tot zoover onze correspondent, die er over meepraten kan, daar hij zelf hier te lande zulk een ijskoude douche op zijn warme gevoelens kreeg. Doch de quaestie is nog ernstiger. Onder die duizenden, die hier kwamen om hun land te helpen, waren er velen

1520 die een bevel van den Nederlandschen consul hadden gekregen om zich oogenblikkelijk per eerste scheepsgelegenheid naar hun vaderland te begeven. Wij hebben menschen gesproken, die hun betrekking moesten opgeven, vrouw en kinderen in zorgen moesten achterlaten en de kosten voor hun overtocht als een gave aan het vaderland van landgenooten in den vreemde ontvingen. Maar de consul had hen onjuist ingelicht. Zij

1525 waren niet dienstplichtig. Niemand had hen hier nodig. Niemand meende eenige verplichting aan hen te hebben. Dat is geschied in Engeland, dat is geschied in Canada, en waarschijnlijk op meer plaatsen. Maar wij meenen dat het land wel eenige verplichting: tegenover deze Nederlanders heeft.

1530 **Een bom in Maastricht geworpen.**

Dezen morgen omstreeks 9 uur is boven Maastricht een vliegmaschine gekomen, maar ze was niet zichtbaar door de wolken. Daaruit is een bom geworpen, die terecht gekomen is op de Brusselsche straat in een tuin van heb huis van jhr. Graafland. De bom heeft een kuil geslagen van een paar meters diep; door den slag werden de ruiten in den omtrek gebroken. Persoonlijke ongelukken kwamen niet voor. Onze correspondent te Maastricht neemt als meest waarschijnlijk aan, dat de bom bij ongeluk uit de machine is gevallen. Wie de vlieger is? Sommigen beweren, dat het een Belgische was, op weg naar Aken. Anderen meenen, dat het een Duitscher was, die het gemunt had op de voorposten der Belgen bij Lanaeken.

1540 **Nederlandsche schepen.**

Reuter seint: De "Rijndam" die Zondag te Queenstown werd vrij gegeven, ontmoette een ander Britsch oorlogsschip in het Kanaal, dat het schip opbracht naar Falmouth, waar het is aangekomen. Het heeft een groot aantal Duitschers en Oostenrijkers aan boord. Een telegram uit Washington aan de "Morningpost" zegt, dat volgens en telegram uit New-Orleans het Nederlandsche s.s. "Maartensdijk" gisteren naar Rotterdam vertrok, met een lading graan en katoen aan boord voor de Nederlandsche regeering. Andere ladingen zullen spoedig volgen.

1550 **De Nederlandsche regeering en de suikermarkt.**

Naar wij vernemen gaat het plan tot onteigening door het Rijk van alle voorraden geraffineerd en van de suiker die uit de nieuwe campagne zal worden verkregen, niet door. Zooals dezer dagen uitvoerig medegedeeld, was de Minister van Landbouw tot dit plan gekomen doordien belanghebbenden het niet eens konden worden in zake de maatregelen ten aanzien van den export, waarmede het vraagstuk samenhangt of de raffinaderijen aan den gang konden worden gehouden. Door voortgezette onderhandelingen is inmiddels tusschen de belanghebbenden overeenstemming in dier voege verkregen, dat van de binnenlandsche productie 18 pCt. in den vorm van ruwe suiker uitgevoerd zal mogen worden en 42 pCt. in den vorm van geraffineerd, met welke regeling de minister zich heeft vereenigd. De overige 40 pCt. blijven voor binnenlandsch verbruik gereserveerd. De export zal geschieden tegen uitvoercertificaten, die uitgereikt worden aan de fabrieken en door deze aan koopers bij partijen worden bijgeleverd.

1565 **Een koninklijke gift.**

De Prins heeft heden aan den penningmeester van het Koninklijk Nationaal Steuncomité, een belangrijke gift doen toekomen.

Beurswet.

1570 Zeer waarschijnlijk zal in den loop dezer week de commissie, bedoeld in art. 8 van de Beurswet, worden benoemd en tegelijk ook de uitvoering der wet worden geregeld.

Schadevergoedingen.

1575 Voor elke stelling in den lande wordt een commissie van deskundigen benoemd, die (nu reeds) den toestand moet opnemen, ten einde later te adviseeren omtrent bedragen, die als schadevergoeding dienen te worden toegekend, en zulks op grond der wetten van 1851, 1896 en 1809. De commissie zal bestaan uit militaire- en burgerleden.

De bloembollenhandel.

1580 De vrees, dat door den oorlog de bloembollenhandel als in een slag vernietigd zou worden, wordt gelukkig niet bewaarheid. Het spreekt vanzelf, dat -- bij de toevallige overproductie -- schade, zelfs groote schade zal worden geleden, doch thans kan men aannemen, dat toch vrij zeker ongeveer de helft van den gewonen uitvoer zal worden verkregen. Reeds gaan reizigers der exporteurs weer naar het buitenland. Vaststaat dat de schade door de niet-verzending naar Duitschland en Oostenrijk groot is voor hen, die de bollen broeiden om ze met Kerstmis in bloei te kunnen hebben. (N. Ct.)

ONDER DE STREEP.

Bij den weg.

1590 Kinderspel. -- Ze hadden oorlogje, gespeeld. Dat was al weer oud spel. En aardig was 't ook niet. Want als je echt begon te vechten, dan kwamen de groote menschen er bij en zeiden, dat je dat niet doen mocht. Toen hadden ze "roode kruisje" gedaan. Maar dat verveelde ook. En je kon toch niet altijd met zoo'n gewonde blijven rondloopen. "Wat nu?" "Ik heb wat een mooie vlieger!" Men was verontwaardigd. "Wie spreekt er in

1595 dezen tijd over een vlieger!?" "Nu ja, roode kruis en oorlog hebben we al gespeeld",
verontschuldigde de bedenker zich. Een verontwaardigde blik trof hem; de jongen
zweeg. "Wat spelen we nu?" vroegen ze. "Ik weet wat", opperde er een aarzelend. Ieder
keek hem aan. "Als 't maar niet weer van een vlieger is. Wat weet je?"
"Begravenisje". "?" "Ja, van een soldaat – of een officier." "Begravenis met
1600 militaire eer", legde de nieuwe bedenker uit. De grootste jongen gaf zijn
toestemming. Dus: "Begravenis met militaire eer. En jij bent de doode." "Nee",
protesteerde een kleine jongen. "Dat doe ik niet. Ik ben al gewonde geweest ook. En
jullie hebt me zoo laten vallen". "Ja maar jij bent zoo licht, we kunnen jou het best
dragen", riep er een. "Daarom heb je me zeker laten vallen". "Jij bent natuurlijk de
1605 doode – zoeven was je gewond, nu ben je dood gegaan, dat is logisch", besliste de
grootste jongen weer. En de kleine jongen kroop weer op de brancard. Als de groote
jongen het wou, dan moest je het toch doen. "Nu zijn helm er boven op." Eén jongen
had zoo'n ding. "Jouw helm", commandeerde Kees.
Aarzelend stond de jongen zijn hoofddekse af. "Nu nog een sabel". Angstige stilte.
1610 Er was er één die een sabel had. "Een sabel?" "Jouw sabel", beval de grootste jongen.
"Nee... Mijn degen geef ik niet af." "Maar dan wil ik niet dood zijn", protesteerde
de kleine jongen en krabbelde overeind. "Ja, daar heeft ie gelijk in." De jongen van
den degen voelde het hachelijke van den toestand. Zijn prestige of zijn degen. En hij
boos. "Ga liggen", klonk het bevelend; want de jongen van den sabel legde zijn wapen
1615 naast den helm op den doode. – "Nu jij een treurmarsen op je trommel en jij op je
mondharmonica. En allemaal bedroefd kijken." De jongens gehoorzaamden. Daar gingen
ze, langzaam droegen ze den kleinen jongen die dood stil lag, want als hij bewoog –
en de sabel viel – maar zijn hartje klopte tot in zijn keel, ze hadden hem zoeven
ook zoo laten vallen. De trommel trommelde, uit de mondharmonica werden lugubre
1620 klanken gewerkt. Tot er groote menschen bij kwamen en natuurlijk weer zeiden dat het
"geen gepast spel" was. De jongens waren verontwaardigd. 't Ging bij groote menschen
toch immers net zoo? Maar de kleine jongen was blij, toen hij zijn korte, stevige
pootjes weer op den beganen grond had. En al protesteerende tegen de groote menschen,
glunderde de jongen van den sabel toch, omdat hij zijn wapen weer in zijn vuist
1625 voelde. – N. M.

Wetenswaardigheden.

De stad Reims.

– De nadere oorlogs-berichten omtrent den grooten slag aan de Marne, met Reims als
1630 middelpunt, hebben gemeld, dat deze stad nu zelf in vlammen staat, – nadat haar
kathedraal reeds in puin ligt. Wat zal er van Reims overblijven? Statig Reims, de
hoofdstad van het Marne-departement, is een van de oudste steden van Frankrijk; zij
gold als een der Fransche steden met de beeldrijkste traditie, al was het slechts om
haar geschiedenis. Haar eerste naam luidde Durocortorum, toen werd zij de hoofdplaats
1635 der Remi, en gold tevens als de hoofdstad van het Belgische Gallië. In 360 werd het
christendom er ingevoerd. Clovis werd er gedoopt in 496 na den slag van Zülpich. Bij
het verdrag van Verdun viel in 843 de stad ten deel aan Karel de Kale, om bij West-
Frankrijk te werden gevoegd. Daarna maakten de graven van Vermandois zich van de stad
meester. Toen Lodewijk IV de stad in leen opdroeg aan aartsbisschop Artaldus, nam
1640 deze den titel aan van Graaf van Reims. Onder Philips August werd deze
bisschoppelijke titel verhoogd tot dien van hertog. Twee Conciliën werden in de oude
stad gehouden, een in 813 en het volgende in 1049. Daarop volgde in de vijftiende
eeuw de belangrijkste rol, welke de stad in de wereldgeschiedenis te vervullen kreeg;
1645 eerst werd Reims door de Engelschen veroverd in 1421, daarna door het Fransche leger
onder Jeanne d'Arc belegerd en weder op de Engelschen heroverd in 1429. Sedert werd
Reims aangewezen als de plaats, waar de Franschen Koningen gekroond moesten worden.
In de latere geschiedenis was Reims de plaats, waar de Fransche legers tegen de
Russen onder St. Priest streden; terwijl in den grooten Fransch-Duitschen oorlog de
koning van Pruisen er den 5en Sept. 1870 zijn hoofdkwartier vestigde, omdat deze
1650 noord Fransche stad als een der belangrijkste vereenigings-punten gold van
spoorwegen.

Aan al die bewogen geschiedenis bewaarde de stad herinneringen. Van de oude ringmuren
uit vorige eeuwen vindt men nog overblijfsels aan de zuidzijde der stad; in 1872 werd
de stad echter ontmanteld en werden er twaalf sterke forten rond de stad gebouwd. Aan
1655 den Lodewijken-tijd herinnert het bronzen standbeeld van Lodewijk XV op de Palace
Royale. Aan den tijd der groote Fransche oorlogen herinnert het standbeeld van
maarschalk Drouet; en aan de Maagd van Orleans herinnert haar ruitersstandbeeld aan
den voet van de ontzagwekkende kathedraal, die reeds niet meer is. In Reims bewaart
men verder – is het reeds getroffen en vernield door het Duitsche belegerings-
1660 geschut? – een kostelijk bouwwerk uit 1049, de kerk van St. Rémy, evenals de

kathedraal beroemd om haar oude kleurvensters, de fraaie marmeren afscheiding van het koor, met het praalgraf van den heiligen Remigius. Ook het middeleeuwsche stadhuis is een bekend bouwwerk, met sierlijke toren en ruitersstandbeeld van Lodewijk XIII; het dagteekent uit den aanvang van 1600. Verder gelden er als bouwkundige en geschiedkundige belangrijkheden het aartsbisschoppelijk paleis van omstreeks 1500, met de groote feestzaal in spitsboogstijl; het paleis van justitie, dat een gebouw is uit den jongsten tijd; de schouwburg, het Hotel-Dieu, en het Maison des Musiciens. Als oude reliquiën golden er de herinneringen aan den Romeinschen tijd, als de Porte de Mars, een zandsteenen triomfboog, die in den loop der tientallen eeuwen zwart en brokkelig was geworden gelijk de Porta Nigra van Trier, doch overigens vrij goed bewaard is gebleven. In het museum van Reims bevinden zich trouwens een groot aantal belangrijke antiquiteiten, o. m. een Romeinsch mozaïek met een oppervlakte van ongeveer negentig vierkante meter, dat eerst in 1860 werd opgedolven; verder een cenotaphium van den Romeinschen consul Jovinus.

De roem van Reims in het tegenwoordige vormde natuurlijk wel haar vroolijke champagne-naam; een vijftigtal van de beroemdste Fransche champagne-merken domicilieerden hier; buiten de stad in de krijtbergen van Champagne werden de oude katacomben en mergelgroeven, de eindelooze doolhoven, gebruikt om er de champagneflesschen donker en koel te bewaren. Ik herinner me een bezoek aan een der eerste champagnefirma's, en de wandeling van uren door die onderaardsche kelders, waarbij de technische geleider uitvoerig vertelde, hoe de champagne-verzorging eischt, dat elke champagneflesch een rust van drie jaar noodig heeft, eer de wijn zijn kwade eigenschappen kwijt is; daartoe moet elke flesch geregeld verlegd worden om de gistingsproducten vrij te maken. Met den jongen aristo-millionair, die eigenaar was van de voornaamste Reimsche champagne-firma, dronk ik dan een glas van dien bleeken, parelenden drank, door den ondergrondschen meesterknecht met oneindige voorzorgen guldend gegoten in onze kristallen roemers. En wij dronken, in champagne-stemming, op den eeuwigen bloei van Champagne en van Reims! Nu staat, na de verwoesting van haar grootste glorie, de kathedraal de stad zelve reeds in vlammen...

BEURS EN NIJVERHEID.

Suiker-uitvoer naar Engeland.

LONDEN, 22 Sept. (Reuter.) Naar aanleiding van ingekomen verzoeken om uitvoer van suiker naar Engeland toe te staan, heeft de Italiaansche Ministerraad, volgens een telegram uit Rome d.d. 20 September aan de "Daily Telegraph", een export van 100,000 ton per maand veroorloofd. Men twijfelt er niet aan dat eventueel verloop zal worden gegeven dit bedrag nog te verhoogen. Te Genua zijn reeds 100,000 quintals voor export geladen. (Zooals dezer dagen vermeld, zou volgen berichten van andere rijde, toestemming zijn gegeven om 500,000 ton suiker uit Italië naar Engeland te verschepen. Red. Hbld.)

Heropening van Australische beurzen.

Volgens een Reuter-bericht zijn de beurzen te Sidney en Adelaide thans heropend. Verleden week was reeds gemeld, dat tot dezen maatregel was besloten.

Uit de Vereenigde Staten.

NEW-YORK, 21 Sept. (Reuter.) Wissels Londen Cable Transfers 4.96.25, zichtwissels 4.95.25. Southern Railway: Ontvangsten 2de week September \$1,255,000 (-\$73,000). Louisville & Nashville: Ontvangsten 2de week September \$1,093,000 (-\$138,000). Interborough Rapid Transit: Juli bruto \$2,511,000 (+\$169,000), netto \$1,304,000 (\$170,000).

De stemming in New-York begint te verbeteren, nu de toestand op zakengebied een ontspanning, in vergelijking met de eerste weken na het uitbreken van den oorlog, gaat aantoonen. Rekeningen komen beter binnen. Geld op handelswissels is iets ruimer à 7% verkrijgbaar, welke notering bij de huidige toestanden niet als buitensporig is te beschouwen. Onder de oorzaken der verbetering moet in de eerste plaats de ruime graan-uitvoer worden genoemd. Voorts de bereidwilligheid in bankierskringen om den katoenplanters in het Zuiden te hulp te komen. Op vrij ruime schaal wordt krediet verleend tegen verpanding van katoen-ceelen. Ook het goede resultaat der inschrijving op de New-Yorksche leening, waarop flinke aanmeldingen uit het buitenland zijn binnengekomen, heeft tot de verbetering bijgedragen, evenals het besluit der Federal Reserve Board een fonds van \$100 millioen bijeen te brengen voor afwikkeling der buitenlandsche schulden. Voorts is weer op ruime schaal noodgeld uitgegeven, waardoor de spanning op de geldmarkt is verminderd. Ten gevolge van een en ander is de wisselkoers op Londen 3% gedaald.

Naspeuringen van Paul Theelen: 22 september 1914

- 1730 De Interstate Commerce Commission heeft het verzoek der Oostelijke spoorwegmaatschappijen ingewilligd de beraadslaging over een vrachtverhooging te heropenen. Dit zal op 19 October geschieden. Alleen de wijzigingen in den toestand, die sinds de uitspraak der Commissie zijn ingetreden, zullen echter ter sprake gebracht mogen worden.
- 1735 Het Clearing House van de New-Yorksche fondsenbeurs en het bestuur der vereeniging van handelaars in beleggingsfondsen zijn overeengekomen, dat bij het verhandelen van obligatiën niet meer aan de noteeringen voor de beursluiting behoefte te worden vastgehouden, mits voor niet officieel genoteerde fondsen het bestuur der genoemde vereeniging en voor de officieel genoteerde het bestuur van het Clearing House de gevraagde of geboden koersen goedkeurt.
- 1740 De Amerikaansche regeering verzekert thans tegen oorlogs-risico voor ladingen à $\frac{1}{2}$ -1½% en voor schepen à $\frac{1}{2}$ -1%.
- 1745 Blijkens het jaarverslag der Chicago & North Western is in het afgelopen jaar 7,93% op de aandelen verdiend tegen 9,62% verleden jaar.